

KRONIKA MESTA

ŽIAR NAD HRONOM

Rok 2002

**Táto časť IV. zväzku Kroniky mesta Žiar nad Hronom obsahuje
záznamy za rok 2002**

v počte 63 strán

**odtlačok
pečate mesta**

**Božena Mikulčíková
Mgr. Mária Ulrichová
poslanci MsZ**

**Mgr. Ivan Černaj
primátor**

**Kronikárkou mesta je Mgr. Mária Zatková, učiteľka na dôchodku,
podľa uznesenia mestskej rady č. 73/2001, potvrdené uznesením
mestskej rady č. 15/2003. O kronikárovi pozri záznam z r. 2001.**

kronikár

ROK

2002

OBSAH

Časť	Názov	Strana
	Najvýznamnejšie udalosti roka	5
	Mesto Žiar nad Hronom	6
I.	Mestská samospráva	8
II.	Z rozpočtu mesta	13
III.	Významné návštevy mesta	15
IV.	Výročia a oslavy	16
V.	Obyvateľstvo	20
VI.	Verejno-spoločenský život	25
VII.	Podniky v živote mesta	31
VIII.	Školstvo	35
IX.	Kultúra	40
X.	Zdravotníctvo	44
XI.	Životné prostredie	47
XII.	Duchovný život	50
XIII.	Šport	53
XIV.	Počasia a jeho osobitosti	58
XV.	Mimoriadne udalosti	60
	Používané značky a skratky	62
	Spríevodná dokumentácia	63

2002

NAJVÝZNAMNEJŠIE UDALOSTI ROKA :

vo svete :

- a) pokračuje nezvyčajná vojna civilizačného sveta vedená USA proti svetovému terorizmu. Najväčšia dráma a odohrala v jeseni, kedy teroristi obsadili budovu divadla v Moskve, zajali asi 700 rukojemníkov. Pri oslobodzovacej akcii ruských vojsk okrem teroristov zahynulo okolo 120 rukojemníkov
- b) vyskytli sa extrémny v počasí, ktoré najmä v Európe zapríčinili rozsiahle povodne

na Slovensku :

20. – 21. septembra boli voľby do Národnej rady SR. Víťazné HZDS (19,5%) zostalo v opozícii spolu so Smerom a KSS. Koaličnú vládu vytvorili SDKÚ, SMK, KDH a ANO

v okrese :

odovzdávanie časti kompetencií z OÚ na mestské o obecné úrady

v meste :

komunálne voľby 6. – 7. decembra priniesli zmenu vo vedení mesta

MESTO ŽIAR NAD HRONOM

(Stručná charakteristika a história)

Mesto sa nachádza v Žiarskej kotline na pravej strane Hrona. Je obklopené pohorím Vtáčnik, Kremnickými a Štiavnickými vrchmi. Územie tvorí križovatku ciest z Bratislavy na Zvolen, zo Žiaru do Martina a Prievidze. Táto poloha predurčovala jej osídlenie už v praveku. Po Keltoch, Germánoch kotlinu obývali Slovania už vo 4. storočí.

Žiar nad Hronom vznikol v roku 1955 po výstavbe hlinikárne premenovaním pôvodného historického mestečka Svätý Kríž nad Hronom. Dnes do katastra mesta od roku 1971 patrí aj časť pôvodne samostatnej obce Šášovské Podhradie a katastra bývalej obce Horné Opatovce (najstaršej v kotline), ktorá v dôsledku činnosti ZSNP zanikla v r. 1969. Po obci zostali iba národné kultúrne pamiatky – Kostol sv. Vavrinca a socha J. Nepomuckého.

História Svätého Kríža nad Hronom sa písomne viaže na rok 1075, kedy kráľ Gejza I. zakladá opátstvo v Hronskom Beňadiku. V darovacej listine sa spomína územie dvoch mýtnych osád – Horných Opatoviec a Svätého Kríža nad Hronom. Názvy sa ustálili neskôr. Toto územie sa pôvodne označovalo ako majetok v oblasti „Susolgi“ (Šúšol). Spoľahlivý údaj o lokalite Cristur (Kerestur, Sv. Kríž) je v texte z roku 1237. Už vtedy možno usudzovať, že tu stála sakrálna stavba. K výraznému rozvoju osady prispeli najmä mestské privilégia z roku 1246, ktoré jej prideliť arcibiskup Štefan Vanča. Ďalšie výsady udeľujú kráľi Matej I. a Vladislav II. (- jarmočné právo v roku 1501). Ako vlastníctvo ostrihomského arcibiskupstva si zachováva naďalej poľnohospodársky ráz, ale mestečko sa stáva administratívnym i duchovným strediskom, neskôr aj ekonomickým a obchodným. Od roku 1598 tu jestvuje škola, a tak sa stáva aj kultúrnym centrom. Z remesiel treba spomenúť krajčírov, ševcov, čižmárov, kováčov. Životné osudy Krížanov sťažovali živelné pohromy, veľké požiare, povodne, mor a časté prechody vojsk (boje o trón, Jiskrov kastelán buduje opevnenie pri kostole, turecká expanzia, protihabsburské povstania, sídlil tu Š. Bočkay, F. Rákoczi ...).

Neďaleký strážca križovatky Žiarskej kotliny – hrad Šášov začali stavať v roku 1242 bratia arcibiskupa Vanču (v čase, kedy aj osada Svätý Kríž bola povýšená na mestečko). Neskôr hrad pripadol kráľovi. Jeho kasteláni sa často sporili s opátstvom Beňadika o územie a mýto a znepriemňovali život susedným osadám i banským mestám. Vtedy ku hradnému panstvu patrilo 35 osád. Vzniká i Ladomer a Vieska. Hrad vystriedal viacero majiteľov. Za útlaku poddaných vlastníckmi Dóczyovcami sa osady vyľudňujú. Násilensvá vrcholili za panstva Lipcseyovcov („lúpežní rytieri“). Koncom 17. storočia hrad znovu vlastní kráľovská komora. V roku 1708 bol hrad dobytý, rozstrieľaný a podpálený vojskom cisárskeho generála Heistera v bojoch proti F. Rákoczimu. Odvtedy je hrad rumoviskom.

Celé okolie Svätého Kríža spravovali ostrihomskí úradníci z budovy, ktorá sa stala pevnostnou stavbou, neskôr kaštieľom – od roku 1615, kedy ho na letné sídlo ostrihomského arcibiskupa prestaval arcibiskup F. Forgách a v roku 1631 Peter Pázmaň. Bašty proti Turkom dal pristaviť arcibiskup Lippay a o jedno poschodie ho navýšil Š. Moyses. Stálym sídlom bansko-bystrického biskupstva sa stal od roku 1776 (do roku 1941) po rozdelení ostrihomského arcibiskupstva na tri biskupstvá. Tu pôsobiaci biskupi urobili

zo Svätého Kríža stredisko kultúrneho i politického života na Slovensku v 18., ale najmä v 19. storočí, striedali sa tu významné návštevy politikov a národovcov. Staviteľom Kostola Povýšenia sv. Kríža (na mieste pôvodného gotického) bol biskup G. Zerdahely v roku 1812. V krypte kostola je pochovaných šesť biskupov. Najvýznamnejší z nich bol biskup, filozof, politik Dr. Štefan Moyses. Pôsobil tu v rokoch 1851 – 1869. Je tvorcom myšlienky Matice slovenskej, ktorej sa stal prvým predsedom. Mnohostrannou činnosťou sa preslávil i kňaz Michal Chrástek. Po strastiplných bojoch II. svetovej vojny, kedy v kaštieli sídlilo striedavo partizánske i nemecké veliteľstvo, zaujímavú kapitolu jeho histórie tvorilo blahodarné pôsobenie saleziánov od roku 1946 do „barbarskej noci“ roku 1950. Mali tu i vysokú školu teologickú. Odvtedy kaštieľ stále slúži ako sídlo úradov a škôl (t.č. obchodnej akadémie).

Svätý Kríž mal vždy prevažne poľnohospodársky charakter. V okolí sa preslávil jarmokmi a trhmi (povestné „hurke“ sa stali i pôvodcom prezývky). Významným vlastníkom pôdy a podnikateľom bol biskupský úrad. Mal pivovar, mlyn, na veľkostatku Kupča tehelňu, do prenájmu dával kameňolom a pílu. Rozvoj súvisel aj s vybudovaním železničnej trate roku 1896. Vtedy sa v mestečku rozvíja aj bankovníctvo. Na konci 19. a na začiatku 20. storočia sa zhoršovala sociálna situácia a rástol národnostný útlak. Svätý Kríž zasiahla vlna vyst'ahovalectva. Obyvateľov ťažko postihla I. a II. svetová vojna. Ako administratívne centrum pre 55 obcí bol Svätý Kríž v rokoch 1875 – 1922, v I. ČSR bol okresom do roku 1928. Presun sídla okresu do Kremnice nepriaznivo ovplyvnil vývoj mesta. Sídlom okresu je znovu od roku 1960, kedy sa už píše socialistická história mesta.

Vybudovaním hlinikárne v roku 1953 sa mesto mení na priemyselné. Nastáva príliv obyvateľov „za chleбом“ z celej ČSR. Ak Svätý Kríž mal v roku 1950 1500 obyvateľov, tak Žiar nad Hronom má t.č. 20 026 (časť Š. Podhradie 330). Súvisí s tým výstavba bytov a celej občianskej vybavenosti. Mesto rástlo do dĺžky severne od Svätého Kríža. Vstup do mesta tvoria historické budovy renesančno-barokového kaštieľa, Park Štefana Moyses a klasicistický kostol. Pod Šibeničným vrchom je kaplnka P. Márie (staviteľ kňaz Hajnovič v roku 1711). Za časťou Svätý Kríž sa rozprestiera nové sídlisko, ktoré dokumentuje stavebné štýly 2. polovice 20. storočia z obdobia socializmu. Pozoruhodné sú objekty okresného a mestského úradu, nemocnica s poliklinikou, mestské kultúrne stredisko a dom kultúry, hotel Luna, penzión, dom dôchodcov, športové objekty – plážové kúpalisko, minizoo, tenisové kurty, zimný a futbalové štadióny. Po roku 1989 pribudla krytá plaváreň, Hvezdáreň a planetárium M. Hella, budova poisťovne, rozšírenie nemocnice o blok A a v roku 2001 bol tu vysvätený Kostol Sedembolestnej P. Márie (aktér misionár Emil Černaj, staviteľ ICLic Ján Minárik), čím sa nové mesto stalo aj duchovným strediskom. Na Námestí Matice slovenskej v roku 1999 pribudla dôstojná socha Š. Moyses a od sochára M. Ormandíka z Kremnice. Mesto má viacero sôch a pamätných tabúl. Na cintoríne sú hroby dejateľov M. Chrásteka, J. Ďatľa a A. Štefánka. Prírodu v okolí možno spoznávať na 8 zastávkach náučného chodníka Šibeničný vrch.

Pozn. O Žiari nad Hronom je možné získať informácie z dosiaľ jedinej monografie Dejiny Žiaru nad Hronom – zostavovateľ Peter Ratkoš z roku 1978. V súčasnosti sa robí archeologický výskum územia parku a kaštieľa – informácie u miestneho archeológa Mgr. Petra Mosného. Do tlače je pripravená publikácia miestneho historika Ing. Jozefa Minku Osobnosti Žiaru a okolia. V roku 2001 bola v Dome kultúry otvorená expozícia mestského múzea a galérie. V kaštieli je Pamätná izba Š. Moyses a.

I.

MESTSKÁ SAMOSPRÁVA

VEDENIE SAMOSPRÁVY : Od r. 1998 do komunálnych volieb v dňoch 6. – 7. decembra 2002 mestskú samosprávu viedli :

primátor JUDr. Marius Hrmo
zástupca primátora Mgr. Juraj Prôčka
prednosta MsÚ Ing. Peter Červeň
zástupca prednostu Ing. Vladimír Kiaček

NOVÉ VEDENIE : Zmeny vo vedení nastali po voľbách a po 1. zasadnutí mestského zastupiteľstva 17. decembra 2002 :

primátor Mgr. Ivan Černaj
zástupca primátora Mgr. Roman Zat'ko
prednostka MsÚ Ing. Mariana Páleníková
zástupca prednostu Ing. Vladimír Kiaček

(Pozri časť Verejno-spoločenský život – Voľby do samosprávy a Sprievodnú dokumentáciu ku kronike)

ŽIVOTOPISY :

Mgr. Ivan Černaj, primátor

Narodil sa 1. VII. 1963 v Banskej Bystrici. Detstvo a celý doterajší život prežil v Žiari nad Hronom. Vyštudoval na Pedagogickej fakulte v Nitre – odbor matematika a základy techniky. Ako učiteľ a zástupca riaditeľa pôsobil v Žiari nad Hronom na Ul. M. R. Štefánika, odkiaľ odišiel do súkromného sektoru ako podnikateľ. Je ženatý, má tri deti.

Mgr. Roman Zat'ko, zástupca primátora

Narodil sa 15. IV. 1973 v Čadci. Detstvo a celý doterajší život prežil v Žiari nad Hronom s krátkymi prestávkami v Banskej Bystrici a Bratislave. Vyštudoval na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici, Má štátnu skúšku z politológie a záverečné z medzinárodných vzťahov a diplomacie, jazyka anglického a ruského (čiastočne ovláda španielčinu, nemčinu). Vystriedal viacero zamestnaní v súkromnom sektore, pracoval aj ako asistent generálneho riaditeľa Slovalca a na Ministerstve zahraničných vecí ako odborný referent. Je ženatý, má 4 deti.

Ing. Mariana Páleníková, prednostka MsÚ

Narodila sa 13. XI. 1962 v Handlovej. Štúdiá ukončila na Vysokej škole technickej v Košiciach – stavebnú fakultu (pozemné stavby) a postgraduálne na Slovenskej technickej univerzite v Bratislave na fakulte architektúry. Pracovala na Útvare hlavného architekta okresu Žiar nad Hronom a na Okresnom úrade v Žiari nad Hronom ako vedúca oddelenia životného prostredia. Je vydatá, má 2 deti.

MESTSKÁ RADA :
(MsR)

Do volieb v decembri pracovala mestská rada v zložení : Mgr. Juraj Prôčka, Mária Bartošiková, Ing. Mária Čopová, Jozef Gallo, Pavol Orolín, JUDr. Jaroslav Spáč, Igor Rozenberg bol dňom 21. februára (vzdal sa poslanskeho mandátu) vystriedaný poslankyňou Boženou Mikulčíkovou. Nová MsR bola zvolená 17. decembra v zložení : Mgr. Roman Zaťko, Mgr. Peter Dubeň, Ing. Miroslav Krajčov, Ing. Karol Krist, Ing. Vladimír Kukučka, Božena Mikulčíková, Ing. Jozef Mráz.

MsR zasadala v pôvodnom zložení 11x. Pravidelne pripravovala zasadania mestského zastupiteľstva, podávala návrhy na rokovanie a schvaľovanie, prijímala a kontrolovala vlastné uznesenia, pripomienkovala rozpočet a zmeny v ňom, sledovala prácu stálych komisií pri MsZ, problémy s bytmi a nebytovými priestormi, rozpočet a zmeny v ňom, riešila majetkovoprávne vzťahy. Na zasadnutia prizývala kompetentných zainteresovaných. MsR sa zaoberala aj týmito problémami :

- prechod kompetencií z OÚ v školstve, matrika
- mestská kronika a zápis za r. 2001
- stanoviská k predaju pozemkov, k plateniu poplatkov, pokút
- vývoj situácie v zdravotníckej starostlivosti, odporúčanie prechodu nemocnice s poliklinikou pod správu VÚC, poslanský prieskum v NsP
- športové podujatia, budovanie umelej trávnej plochy, zimný štadión
- kultúrne podujatia, Žiarske dni, jarmok
- odpadové hospodárstvo, separovaný zber
- verejná zeleň, zimná údržba
- kriminalita v meste
- sociálne problémy a príspevky
- stav hospodárenia v mestských podnikoch, zánik podniku Služby
- kúpalisko, plaváreň a i.

MESTSKÉ
ZASTUPITEĽSTVO :
(MsZ)

Do 17. decembra 2002 malo MsZ 35 poslancov. Zasadalo 6x v dňoch 21. II., 27. III - mimoriadne, 25. IV., 27. VI., 26. IX. a 14. XI. Nové MsZ má 25 poslancov (Zoznam pozri v časti Verejno-prospešný život, voľby) a prvýkrát zasadali 17. XII.2002. MsZ pravidelne prijímalo uznesenia, kontrolovalo ich plnenie, schvaľovalo rozpočet a jeho zmeny, priebežne sledovalo prácu stálych komisií, podnikov v majetku mesta, činnosť mestskej rady, úlohy hlavného kontrolóra, činnosť orgánov mesta, prizývalo potrebných účastníkov na rokovania, prijímalo podnety občanov, ktoré boli len sporadické a riešili sa zdlhávo. Na zasadaniach sa zúčastňovali aj poslanci VÚC. Rokovania MsZ sa dotýkali aj nasledovných problémov :

- zmeny v poslaneckom zbore : mandátov sa vzdali Igor Rozemberg a Ing. Kamil Gorilák z dôvodu stretu záujmov, ich miesta zaujali od 21. II. poslanci MUDr. Milan Kortiš a Mgr. Lubomír Jančo (za Igora Rozenberga bola do mestskej rady zvolená Božena Mikulčíková), za predsedu stálej Komisie životného prostredia, dopravy a regionálneho rozvoja bola zvolená Soňa Lukyová, doplnení boli i členovia ďalších komisií. Od 26. IX. za poslancov Ing. Peter Zorkóczy (odstúpil na protest proti praktikám samosprávy v súvislosti s kauzou „Biely dom“) a PhDr. Martu Mergovú (stret záujmov) zložili sľub poslanci MUDr. Vladimír Hlavnička a Daniela Abrahámová. V ten deň boli zvolení i noví predsedovia komisií : kontroly, sťažností a ochrany občanov – Mgr. Peter Antal a kultúry, športu, mládeže a školstva – Ing. Ján Mišurda
- 21. II. bol za prísediaceho na okresnom súde zvolený Pavol Orolín
- 27. VI. boli za členov mestskej školskej rady zvolené poslankyne Božena Mikulčíková a Beata Ferková
- 26. IX. bol schválený počet poslancov na nové volebné obdobie a bola znovuzvolená hlavná kontrolórka mesta Ing. Eva Vincentová
- činnosť mestskej polície, kritický postoj primátora k pracovným vzťahom v nej, začatie riešenia Pultu centrálnej ochrany – pripojenie na Kremnicu
- hospodárenie Nadácie Zdravý život a mestských podnikov, zánik príspevkovej organizácie Služby – od 1. III. včlenené do Technických služieb, s.r.o. Táto fúzia predpokladá zjednodušenie a sprehľadnenie činnosti mestských podnikov. Mestské zastupiteľstvo sa zaoberalo aj problémom stratovosti hospodárenia Hotela Luna a podniku V.I.Z.
- majetkovoprávne vzťahy, začal sa predaj pozemkov pod skládku komunálneho odpadu v bývalom katastri Horné Opatovce (Hájice)
- odpredaj bytov v novom bytovom dome (ťažšie sa predávajú jednoizbové byty), predaných bolo 24 bytov a 32 stále zostáva voľných
- zdravotnícky poslanecký prieskum zameraný na vedenie NsP. Jeho zámer predaja budovy starej polikliniky bol predbežne riešený rozhodnutím MsZ prikázať nájom tejto budovy pre zdravotnícke účely. Pokus o založenie neziskovej zdravotníckej organizácie bol stiahnutý z rokovania
- splnomocnenie primátora na uzavretie zmluvy o združovaní finančných prostriedkov na zastrešenie zimného štadióna (Slovalco, ZNSP, mesto)
- prechod kompetencií z OÚ na samosprávu v oblasti školstva prebieha komplikovane pre nedoriešené odľženia škôl zo strany štátu, nevyriešené pozemky pod budovami škôl, mesto muselo zabezpečiť revízne správy a riešenie ich záverov na budovách škôl a školských zariadení, Ministerstvo školstva dva mesiace zdržalo delimitáciu cirkevnej ZŠ (mesto požičalo na mzdy). Časť kompetencií zostala ešte na OÚ

- zložitý sa javí problém vykurovania mesta, keďže spoločnosť TEPLLO začala modernizovať sekundárne tepelné rozvody a práce sa oneskorili. Bol založený obchodný podiel mesta v spoločnosti Teplo za úver
- boli prijaté VZN mesta o dani z nehnuteľností a miestnych poplatkoch a o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia prevádzkovateľmi malých zdrojov znečisťovania ovzdušia
- schválený bol Program odpadového hospodárstva do r. 2005
- schválené boli udeľovania Cien mesta k Žiarskym dňom
- schválenie Zmluvy mesta Žiar nad Hronom s biskupským úradom v Banskej Bystrici o parku a budove školy (Pozri časť Duchovný život), zrušenie pôvodnej výmeny
- pokus spoločnosti VVM Tržnica s.r.o. vybudovať krytú tržnicu s podielom mesta nebol realizovaný najmä kvôli protestom verejnosti proti následnému zrušeniu tradičnej tržnice na Ul. A. Dubčeka
- staré vozidlo Škoda Favorit bolo zapožičané na SSS a na leasing bolo kúpené nové vozidlo pre MsÚ
- na Otvorený list HZDS (MVDr. Cíger), ktorý v súvislosti kauzy „Biely dom“ požadoval odstúpenie primátora JUDr. Mariusa Hrmo, odpovedal primátor vysvetlením svojho postoja, ktorým odmieta spoluvinu a odvoláva sa na Najvyšší súd (Pozri časť Verejno-spoločenský život), zatiaľ platí prezumpcia nevinny
- rokovania o projekte Zmeny Námestia Matice slovenskej neboli ukončené
- v rámci protidrogovej prevencie bol schválený projekt Alternatíva OZ HEURÉKA z Banskej Bystrice
- sociálna situácia, nezamestnanosť tvoria dlhotrvajúci problém
- vydanie kladného záväzného stanoviska k ceste R 1/65 s podmienkou súbežného riešenia obchvatu mesta vybudovaním cesty 1/50 (uľahčiť Ul. SNP od ťažiskovej prepravy vozidiel na Prievidzu) – 8. X.
- prvá materská škola, ktorá sa od 1. I. 2003 stáva právnym subjektom, je MŠ na Ul. A. Kmet'a 11
- činnosť MsZ za 4 roky nebola osobitne zhodnocovaná, primátor JUDr. Marius Hrmo sa poslancom poďakoval za prácu pre mesto na ustanovujúcom MsZ po voľbách – 17. decembra 2002. Na ňom po sľube nového primátora Mgr. Ivana Černaja a poslancov bol za viceprimátora zvolený **Mgr. Roman Zat'ko**. Ďalej boli zvolení členovia mestskej rady a do šiestich zriadených stálych komisií pri MsZ boli zvolení predsedovia :

Komisia ekonomiky a financovania	- Ing. Mária Čopová
Komisia zamestnanosti a podnikania	- Ing. Vladimír Kukučka
Komisia ŽP, dopravy a regionálneho rozvoja	- Ing. Jozef Mráz
Komisia sociálnych vecí, zdravotníctva a bývania	- MUDr. Jozef Búci
Komisia kultúry, športu, mládeže a školstva	- Ing. Peter Dubeň
Komisia kontroly, sťažností a ochrany občanov	- Mgr. Peter Antal

Zvolení boli aj poslanci na výkon ZPOZ-u :

PaedDr. Veronika Balážová
 Ing. Mária Čopová
 Stela Šeševičková
 Slavomír Šimeg
 Mgr. Roman Zát'ko

a z neposlancov na tradičné obrady vykonávané ZPOZ-om aj :

p. Ondrej Molnár
 p. Mária Bartošiková

**DNI
 OTVORENÝCH
 DVERÍ :**

Každý prvý piatok v mesiaci mohli občania prísť k primátorovi mesta a určeným poslancom so svojimi postrehmi, sťažnosťami či návrhmi. Najviac problémov v meste súviselo so zhoršujúcou sa sociálnou situáciou. Problém bytov sa rieši veľmi ťažko.

II.

Z ROZPOČTU MESTA

Rozpočet na rok 2002 bol schválený na MsZ dňa 13. XII. 2001 ako vyrovnaný vo výške 121 352 tis. Sk. V priebehu roka bol štyrikrát upravovaný najmä v nadväznosti na štátny rozpočet a v súvislosti s príjmami a výdavkami, ktoré vyplynuli z presunu kompetencií na samosprávu. Nové kompetencie boli presunuté od 1. I. 2002 z matričného úradu a od 1. VII. 2002 prevzalo mesto do organizačnej štruktúry a hospodárenia 8 materských škôl, 4 základné, školské jedálne, ZUŠ, CVČ a SSŠ. Posledná zmena zvýšila objem príjmov a výdavkov na 151 482 tis. Sk. Výsledkom hospodárenia za rok 2002 je **rozpočtový prebytok** 19 310 tis. Sk. Rozhodujúca časť prebytku (11 970 tis. Sk) je účelovo viazaná ako združené prostriedky na zastrešenie zimného štadióna, ktoré sa pre nedodržanie termínu výstavby presúvajú na rok 2003. Zvyšok prebytku sú dotácie na školstvo (ešte neúplné t.č.)Z dosiahnutých príjmov predstavujú daňové príjmy = 40,6%, nedaňové príjmy = 31,8% a granty (predovšetkým decentralizácia) = 26,9%. V rámci nedaňových príjmov je zaujímavý príjem z poplatkov za hracie automaty 1 040 tis. Sk (z pôvodných 26 sa ich počet zvýšil na 75 , prevádzkuje ich 7 subjektov). Vo výdavkoch predstavujú bežné výdavky 63,9% a kapitálové výdavky 14,5%, ostatné sú finančné operácie – splácanie úveru. Niektoré príjmy a výdavky :

Príjmy :

Užívanie verejných priestranstiev	1 118 937 Sk
Poplatok za TKO (odpad)	8 432 825 Sk
Naše mesto	22 403 Sk
Kultúra MsKS	1 993 485 Sk
Knižnica	94 868 Sk
Kino Hron	924 175 Sk
Jarmok	738 554 Sk

Výdavky :

Splácanie úveru	9 089 400 Sk
Odvoz a uloženie odpadu	10 565 450 Sk
Naše mesto	683 691 Sk
MsKS	9 031 853 Sk
Knižnica	1 432 515 Sk
Kino Hron	886 749 Sk
Plaváreň, kúpalisko	7 415 942 Sk
Videomagazín	1 401 141 Sk
Sociálne stredisko mesta	1 419 844 Sk

Klub dôchodcov	59 415 Sk
Sociálna výpomoc	265 817 Sk
Minizoo	275 000 Sk
Verejná zeleň	6 556 976 Sk
Čistenie a údržba MK	3 962 829 Sk
Mestská polícia	4 849 752 Sk

Pozn.

Za rok 2002 ešte neboli účtované náklady späté so separáciou odpadu (umiestnenie nádob bolo až v decembri 2002).

III.

VÝZNAMNÉ NÁVŠTEVY MESTA

- VELVYSLANEC USA V MESTE :** Ako prvý sa do Kroniky primátora mesta zapísal veľvyslanec USA **J. E. pán Ron WEISER**, ktorý sa tu zastavil v rámci poznávacej cesty po Slovensku. Na pôde MsÚ sa s americkým diplomatom stretli predstavitelia okresu, ZSNP, a.s. a nášho mesta. Primátor JUDr. Marius Hrmo mu priblížil život v žiarskom regióne. V besede rezonovali medzinárodné vzťahy, integrácia SR do euroatlantických štruktúr, zahraničné investície a cestovný ruch.
- NÁVŠTEVA PRIMÁTORA V NEMECKU :** V dňoch 13. – 16. mája 2002 na pozvanie firmy **RAUTENBACH AG** v Nemecku sa uskutočnila pracovná návšteva delegácie zo Žiaru nad Hronom v zložení : primátor mesta Žiar nad Hronom Marius Hrmo, riaditeľ spoločnosti RAUTENBACH SLOVAKIA, s.r.o. Ing. Peter Oslanec a ďalší v sídle firmy v meste Wernigerode. Oboznámili sa s mestom, firmou, jej strategickými zámermi vo vzťahu k dcérskej spoločnosti v Žiari, zisťovali sa možnosti spolupráce oboch miest a regiónu. T.č. má firma Rautenbach Slovakia, s.r.o. v Žiari 270 zamestnancov s predpokladom nárastu do 500. Vzájomné kontakty a poznanie chce firma účelovo zúročiť na minimalizovanie procedúr pri vybavovaní formalít v rámci etablovania sa pobočky v Žiari. Primátor Žiaru pozval primátora Wernigerode na návštevu Žiaru nad Hronom.
- PRESEDA VÚC PRACOVNE :** 18. júna 2002 sa na MsÚ v Žiari stretli na pracovnej návšteve predseda VÚC **Prof. RNDr. Dr.Sc. Milan Marčok**, poslanci VÚC za okres Žiar, časť poslancov MsZ v Žiari s primátorom mesta JUDr. Mariusom Hrmom. Riešil sa najmä problém prechodu kompetencií školstva na samosprávu.
- DÁNSKY VELVYSLANEC :** 19. júna 2002 navštívil mesto **J. E. pán Berno Kjeldsen**, besedoval s primátorom, poslancami a podnikateľmi.
- MAJSTERKY SR :** Primátor 25. novembra 2002 prijal na MsÚ víťazky III. kola majstrovstiev Slovenska vo vodáckom viacboji P 5 v kategórii staršie žiačky (v počte päť).

IV.

VÝROČIA A OSLAVY

- NOVÝ ROK :** Námestie Matice slovenskej sa aj na prelome r. 2001/2 využívalo na verejnú silvestrovskú zábavu a oslavu príchodu r. 2002, ktoré boli až príliš hlučné, sprevádzané výbuchmi pyrotechniky a alkoholom. 9. výročie vzniku Slovenskej republiky v prejave pripomenul primátor mesta.
- VÝROČIE
K. BIELEKA :** 15. januára bolo v tlači pripomínané 145. výročie narodenia Karola Bieleka, prvého slovenského školského inšpektora, ktorý pôsobil vo Svätom Kríži. I dnes je aktuálne motto jeho pôsobenia : „Čo zmôže veľa vedomia bez svedomia?“
- FAŠIANGY :** 12. februára bol tradičný fašiangový sprievod Ul. Š. Moyses a na Námestí Matice slovenskej. Toto obdobie charakterizuje aj plesová sezóna. Tradičný je mestský ples. Na reprezentačnom plese Slovalca účinkoval známy slovenský herec Michal Dočolomanský.
- 57 ROKOV
MIERU :** Oslavy 57. výročia oslobodenia mesta boli 26. marca. K pamätnej tabuli na budove okresného úradu boli položené vence, prihovoriť sa primátor mesta, Žiaranka koncertovala, večer mal husľový recitál Peter Michalica. K výročiu sa pridali neskôr športovci nohejbalovým a volejbalovým turnajom a XIV. ročníkom Behu oslobodenia.
- DEŇ UČITEĽOV :** 26. III. v obradnej sieni primátor prijal zástupcov učiteľov v meste.
- MÁJOVÉ OSLAVY :** Už 30. apríla sa tradičnou slávnosťou stavania mája vítal tento mesiac. Ako Sviatok práce sa 1. máj slávil veselicoú a programom pre deti na plážovom kúpalisku. Deň víťazstva sa oslavoval 7. mája pri soche L. Exnára, kde mal príhovor zástupca prednostu OÚ – p. Truben. Deň matiek sa pripomínal viacnásobne na rôznych podujatiach. Úloha matky je trvalou hodnotou spoločnosti, ale t.č. ťaživá finančná situácia v spoločnosti prispieva ku znižovaniu populácie.
- 1. JÚN :** Medzinárodný deň detí už v predstihu v máji oslávili zdravotne postihnuté deti v MsKS vďaka mestu, ZUŠ, CVŠ a sponzorom. Veľké oslavy organizovalo MsKS s POS, ŠK ZSNP a OÚ – odborom školstva v Parku Š. Moyses a 1. júna pre materské a základné školy. V programe účinkovali školy, súbory a hudobné skupiny mesta, ale i zabávači z televízie Markíza.
- 58. VÝROČIE SNP :** Dňa 28. augusta sa konalo zhromaždenie pri pomníku L. Exnára, na Námestí Matice slovenskej hrala Žiaranka, večer bola zapálená vatra na Šibeničnom vrchu.

**10. VÝROČIE
VZNIKU
ÚSTAVY SR :**

Na slávnostnej akadémii mal prejav primátor mesta a účinkovali bratislavskí umelci. Po prvý raz mal príhovor i prednosta okresného úradu Ing. Michal Novotný a OÚ oceňoval jednotlivcov a kolektívy za záslužnú prácu pre okres s ambíciou vytvoriť ku Dňu Ústavy SR takúto tradíciu. Ocenenie dostali títo obyvatelia mesta : Ing. Stanislav Drgoňa – podpredseda predstavenstva ZSNP, Ing. Štefan Tesák – in memoriam, ICLic. Ján Minárik – dekan, PaedDr. Juraj Maxián – bývalý riaditeľ gymnázia, Júlia Kandriková – bývalá pracovníčka štátnej správy. Z kolektívov : Nadácia Škola dokorán, Občianske združenie SPOLU a Volejbalový oddiel žien ŠK ZSNP.

**OKTÓBER -
ŽIARSKE DNI :**

- 11. X.** - vyhodnotenie archeologického výskumu v parku a v kaštieli za účasti odborníkov z Archeologického ústavu SAV z Nitry. Odhalené boli aj nové dôkazy osídlenia v rímskej dobe.
- 11. X. – 12. X.** - bol Žiarsky jarmok, ktorý t.r. poznačilo vytrvalé daždivé počasie. Napriek tomu bol väčší počet stánkov ako vlani. Čistý zisk je 600.000,- Sk. Ako nová tradícia v porovnaní so svätokrížskou hurkárskou je predaj žiadaného burčiaku. Neustále boli obliehaní aj „trdelníci“ s tradičným ľudovým pečivom. Jarmok bol sprevádzaný bohatým kultúrnym programom na Svätokrížskom námestí.
- 14. X.** - bol vyhodnotený III. ročník literárnej súťaže Rodný môj kraj so 164 prácami v poézii, próze, krížovkách a osemsmerovkách. V obsahu prác bol vítaný kritický pohľad detí na problémy mesta, ale i hrdosť naň. Predsedníčka poroty p. Žabková (šéfredaktorka Hutníka) konštatovala veľmi dobrú úroveň súťaže. (Jednu z cien získal aj 8-ročný vnuk kronikárky Roman Zat'ko.)
- 15. X.** - v rámci Mesiaca úcty k starším bol pripravený slávnostný program v MsKS pre jubilantov (zopakovaný neskôr pre dôchodcov) pod názvom Vám pre radosť.
- 16. X.** - vernisáž výstavy OSTROVY – výtvarná amatérska tvorba Jolany Palajovej a Violy Tužinskej.
- 17. X.** - otvorenie novej expozície mestského múzea o významných osobnostiach Žiaru a okolia pod názvom Písali našu históriu. K zaujímavým exponátom patrí originál menovacieho dekrétu Š. Moysesu za biskupa, predmety z jeho osobného života ako aj časť nových exponátov v archeologickej a etnografickej expozícii. Je na škodu vecí, že pripravená publikácia Ing. Jozefa Minku Osobnosti mesta Žiar nad Hronom a jeho okolia dosiaľ pre stratu fotografií nebola vydaná.
- 18. X.** - slávnostná akadémia s udeľovaním 4 cien mesta Žiar nad Hronom, 7 cien primátora a 11 pamätných plakiet mesta. V programe účinkovali bratislavskí umelci – Darinka Laščiaková a Vladimír Dobřík v duchu tradícií Slovenska. Ocenené osobnosti mesta :

CENA MESTA ŽIAR NAD HRONOM :

1. **Ing. Stanislav Drgoňa**
 - za významný prínos na hospodárskom a spoločenskom rozvoji mesta
2. **Dr. Ernst Bosshard** (pochádza zo Švajčiarska, pôsobí v Slovalcu)
 - za významný prínos na hospodárskom, spoločenskom rozvoji mesta a jeho propagáciu v zahraničí
3. **Dipl. Ing. Burghard Scheel** (pochádza z Nemecka, pôsobí v Rautenbachu)
 - za významný prínos na hospodárskom, spoločenskom rozvoji mesta a jeho propagáciu v zahraničí. Pri preberaní ceny odovzdal riaditeľke DOMÉNY (Domov sociálnej starostlivosti) šek v hodnote 35.000,- Sk
4. **Ing. Břetislav Voldán, CSc.**
 - za významný prínos na hospodárskom a spoločenskom rozvoji mesta

CENA PRIMÁTORA MESTA :

1. **Ing. Peter Oslanec**
 - za významný prínos na hospodárskom, spoločenskom rozvoji mesta a jeho propagáciu v zahraničí
2. **Dipl. Ing. Frank Lehmann** (pochádza z Nemecka, pôsobí v Rautenbachu)
 - za významný prínos na hospodárskom, spoločenskom rozvoji mesta a jeho propagáciu v zahraničí
3. **Dipl. Ing. Rudiger Hartel** (pochádza z Nemecka, pôsobí v Rautenbachu)
 - za významný prínos na hospodárskom, spoločenskom rozvoji mesta a jeho propagáciu v zahraničí
4. **p. Pavel Orolín**
 - za záslužnú prácu pri zveľadňovaní mesta a šírenie vedeckého poznania v oblasti astronómie
5. **p. Šimon Rášo**
 - za celoživotné dielo a zvyšovanie vzdelanostnej úrovne mladej generácie
6. **Ing. Jozef Tesák**
 - za dlhoročnú, obetavú prácu v oblasti hospodárskej a športovej
7. **Ing. Jozef Burcl**
 - za významný prínos na hospodárskom a spoločenskom rozvoji mesta

PAMÄTNÁ PLAKETA MESTA ŽIAR NAD HRONOM :

- 1. Kamila Kevická**
 - za obetavú, tvorivú prácu a prínos v oblasti propagácie filmovej tvorby
- 2. Ján Vanko**
 - za celoživotnú pedagogickú činnosť a zvyšovanie vzdelanostnej úrovne mladej generácie
- 3. Božena Mižúrová**
 - pri príležitosti životného jubilea za celoživotnú pedagogickú a riadiacu činnosť
- 4. Jozef Štábel**
 - za dlhoročnú športovú, trénerskú činnosť a za vzornú reprezentáciu mesta
- 5. Marián Grúber**
 - za dlhoročnú športovú, trénerskú činnosť a za vzornú reprezentáciu mesta
- 6. Ján Žipaj**
 - za rozvoj kultúry a športu v meste Žiar nad Hronom
- 7. Dominik Šiška – in memoriam**
 - za dlhoročnú, záslužnú a obetavú prácu v oblasti telesnej výchovy a športu
- 8. územný spolok SČK**
 - za dlhoročnú záslužnú a humanitárnu činnosť na medzinárodnej úrovni a za vzornú reprezentáciu mesta
- 9. Milan Jaškovič**
 - pri príležitosti životného jubilea za rozvoj športu
- 10. MUDr. Vlastimil Braxatoris**
 - - pri príležitosti životného jubilea za osobný prínos na rozvoji pôrodníctva
- 11. Amália Slašťanová**
 - pri príležitosti životného jubilea za celoživotnú prácu za zdravotníctve

DECEMBER :

Bol v znamení Mikulášskej tradície a Vianoc. V réžii E. Baxovej z MsKS bol úspešný program pre deti ako stretnutie s rozprávkovými bytosťami a Mikulášom. Zaužívala sa i služba rodinám – návšteva Mikuláša v byte. Pred Vianocami sa uskutočnili 3 koncerty, kultúrny program a živý Betlehem žiakov cirkevnej ZŠ a zboru Holúbky z Kríža. Výťažok z benefičného koncertu bol venovaný sluchovo postihnutým deťom internátnej ZŠ v Kremnici. Vianočnú výzdobu mesta sprevádzala hudba a zvonkohra mestského rozhlasu. Silvester oslavovali na Námestí Matice slovenskej najmä mladí ľudia v rytme hudby a za účasti tradičného alkoholu dost' hlučne. Žiaľ, kvôli kanonáde vybuchujúcich petárd nebolo možné vypočúť si ani novoročný príhovor primátora mesta Mgr. Ivana Černaja. Tradične veľkolepý bol ohňostroj na uvítanie r. 2003.

V.

OBYVATEĽSTVO

KOLKO NÁS JE? : Počet obyvateľov mierne klesá. K 31. decembru 2002 malo mesto 20 026 obyvateľov, z toho 9 626 mužov a 10 400 žien. V porovnaní s r. 2001 je to menej o 118. V r. 2002 sa prisťahovalo 311 (140 mužov, 171 žien), odsťahovalo 406 občanov (195 mužov, 211 žien). Narodilo sa 148 detí (80 chlapcov, 68 dievčat). Zomrelo 171 občanov (94 mužov, 76 žien, 1 dieťa). Na prechodný pobyt sa prihlásilo 226 občanov. Pobyt presťahovaním v rámci mesta zmenilo 612 ľudí. Ako prvá obyvateľka Žiaru v r. 2002 sa narodila **Marianka Štefaničeková** (51 cm, 3 640 gr.).

DEMOGRAFICKÝ OBRAZ Z r. 1999 : Dodatočne uvádzame demografickú situáciu v meste (podľa spracovateľa Ing. V. Kiačka) :

V r. 1999 žilo v meste 20 456 obyvateľov (ženy 52%, muži 48%). Kataster mesta je 40 km². Hustota osídlenia 524 obyvateľov/km². Vývoj potvrdzuje starnutie obyvateľov, sústavne klesá pôrodnosť.

- predproduktívny vek - 25,06% (štvrtina obyvateľov)
- produktívny vek - 61,28% (12 535 obyvateľov, z toho asi 19 % nezamestnaných)
- poproduktívny vek - 13,6% (2 795 obyvateľov, z toho najviac vo veku 61 – 70 r. = 61%)

Z ostatných údajov za r. 1999 :

- uzavreté manželstvá - 103 muži, 111 ženy (z mesta)
- návrhy na rozvod - 99 (najviac po 3 rokoch manželstva – 68)
- rozvedené manželstvá - 76
- prerušenie tehotenstva - 136 (samovoľné – 21)
- počet rodinných domov - 598
- počet garáží - 1 138
- byty v osob. vlastníctve - 3 685
- vzdelanostná štruktúra (približne) s vysokoškolským vzdel. - 936 obyvateľov (z toho titl. Ing. – 695, MUDr. – 96, Mgr. – 62, JUDr. – 37, RNDr. – 10, MVDr. – 10, ...)

Pozn. Údaje pozri v Sprievodnej dokumentácii ku kronike.

NAJSTARŠIE OSÍDLLENIE :

Nálezy keramiky v Ladomerskej Vieske v počte 45 črepov dokazujú osídlenie Žiarskej kotliny už v prvej polovici 5. tisícročia pred n. l. Ľudom s tzv. lineárnou keramikou. Na území parku a kaštieľa sa t.č. robí archeologický výskum. Nálety potvrdzujú, že naše územie bolo obývané už v staršej a mladšej dobe kamenej. Nachádzajú sa vykopávky po Keltoch, Germánoch a už vo 4. storočí tu boli Slovania. Na výskum čaká opevnenie kostola z 15. storočia, ktoré zaniklo.

- ŠKODY
OBYVATEĽOV :** Na jar 2002 finančne poškodil mnohých obyvateľov mesta krach nebankových subjektov v SR (ako boli AGW, BMG, Horizont ...). Na záchranu úspor bola vytvorená i politická strana poškodených s koordinačným centrom v meste. Zatiaľ bez výsledku.
- ZAMESTNANOSŤ :** Ekonomicky aktívnych obyvateľov je t.č. 10 347 (muži – 5 207, ženy – 5 140). V dôchodkovom veku je 3 172 obyvateľov (muži – 1 058, ženy – 2 114). Podľa miery nezamestnanosti sa okres v rámci SR zaradil na 35. miesto zo 79 okresov SR s percentom 18,70 % nezamestnaných. V meste bolo 2 056 nezamestnaných, čo je 44 % - tný podiel na počte nezamestnaných v okrese. V porovnaní s r. 2001 je to o 114 menej osôb. Okresný úrad práce mal zvýšené finančné prostriedky a tým aj viac možností ovplyvňovať vývoj na trhu práce.
- SOCIÁLNA
SITUÁCIA :** Sústavne pozorovať znižovanie životnej úrovne u väčšiny ľudí. Zhoršovaním sociálnej situácie nezamestnanosťou, nízkymi dôchodkami, zvyšovaním cien za energiu a teplo, následne rastom cien za potraviny, dopravu, atď. sa zhoršujú aj vzťahy medzi ľuďmi, mení sa hodnotová orientácia. Rastú prejavy násillia, kriminality a alkoholizmu, čím je poznačená najmä dolná časť sídliska. Na odbore sociálnej pomoci MsÚ bolo v r. 2002 zaznamenaných 215 žiadostí o sociálnu výpomoc. Jednorazová pomoc bola poskytnutá v 170 prípadoch v hodnote 270.000,- Sk.
V meste sú prevádzkované detské jasle už len jedny s kapacitou 20 detí. Domov sociálnych služieb **DOMÉNA** s kapacitou 11 detí, t.r. oslávil 15. výročie vzniku (od 1987). Na jeho existenciu prispieva Nadácia ZSNP, Čertex a i. V lete zabezpečili rekreačno-ozdravovací pobyt detí pri Jadranskom mori.
Sociálne služby, ktoré pre svojich obyvateľov zabezpečuje mesto ZH, sú sústredené v Sociálnom stredisku mesta ZH. Od r. 1997 je tu umiestnené Zariadenie opatrovateľskej služby pre obyvateľov v sociálnej núdzi a dôchodcov. V zariadení je k dispozícii 9 lôžok. Poskytuje sa tu nepretržitá 24 – hodinová opatera. SS mesta poskytuje aj charitatívnu pomoc obyvateľom v hmotnej núdzi a sú tu aj podmienky na vykonávanie základnej osobnej hygieny (sprchovanie, umývanie vlasov) pre obyvateľov bez strechy nad hlavou. Zabezpečuje sa tu aj núdzové ubytovanie pre ľudí v katastrofickej životnej situácii (napr. po požiaroch v domácnosti). Toto zariadenie v r. 2002 poskytlo 2-krát útočisko týraným ženám – matkám s deťmi.
Sociálne stredisko **SČK** existuje od r. 1991. Pripravuje a rozváža obedy pre zdravotne postihnutých a dôchodcov. Celodennú stravu poskytuje pre **Zariadenie opatrovateľskej služby** v tej istej budove. T.r. vďaka finančnej pomoci spol. KRAFT FONDSLOVAKIA bola zmodernizovaná kuchyňa SS SČK.
- BYTOVÁ
SITUÁCIA :** Postupne byty v meste prechádzajú do súkromného vlastníctva. Mesto t.č. už nedisponuje žiadnymi voľnými nájomnými bytmi, preto sa nedá vyhovieť žiadostiam o byty. Najviac problémov vzniká u rómskeho obyvateľstva. Stávajú sa prípady, že žiadajú mesto o byt, ktorý si predtým predali. Nájomné za byty, teplo a vodu sa z roka na rok zvyšuje, a tak sa zvyšuje aj počet neplatičov, rastú dlhy za nájom. V meste sa na jeseň začala modernizácia teplovodných zariadení výstavbou komplexných odovzdávacích staníc v bytových domoch. Zdržanie prác spôsobilo s príchodom chladných dní nespokojnosť ľudí. Bývalý azylový dom – útulok pre

19 mužov a Domov dôchodcov prešli pod kompetenciu VÚC. Štatistika : V r. 2002 bolo v majetku mesta 258 nájomných bytov. V troch ubytovniach mesto poskytuje ubytovanie sociálne odkázaným a neprispôsobivým občanom. V novopostavenom bytovom dome Pod Vríšky bolo predaných 24 bytov. ZSNP má vo vlastníctve 73 nájomných bytov a Stavebné bytové družstvo má v nájme 1 885 bytov, v osobnom vlastníctve 685. Podlžnosti na nájomnom narastajú do výšky 17 mil. Sk. Za r.1999 – 2002 boli vymáhané pohľadávky mesta od 650 nájomcov bytov. Podaných bolo 190 návrhov na exekúciu a v 64 prípadoch súd privolil k vyprataniu bytov. Počet bezdomovcov sa odhaduje na 30.

**ČISTOTA
V MESTE :**

Je to neustály problém, ktorý nedáva dobrú vizitku o kultúrnosti obyvateľov. Mesto prostredníctvom Technických služieb a verejno-prospešných prác udržiava poriadok. Ku koncu roka bolo na území mesta rozmiestnených 91 stanovišť na separovaný zber – sklo, papier, plasty (- sú najviac napĺňané). V tomto roku bola z dotácie fondu životného prostredia ukončená „hala na dotriedňovaciu linku“ v katastri bývalých Horných Opatoviec, čím sa zabezpečil separovaný zber. Podľa nového zákona č. 22/2001 Z.z. sa vymedzil každý, koho činnosťou odpad vzniká. Všetkých zastrešuje mesto, ktoré vyrúbilo VZN poplatok za osobu 400,- Sk na zber, prepravu a zneškodnenie komunálneho odpadu. V marci boli v rámci Dní jarnej čistoty mesta osadené i veľkokapacitné kontajnery.

ZPOZ :

Pod vedením Silvie Hlôškovej zabezpečuje slávnostné akty, jubileá, zápisy do Pamätnej knihy podľa kalendária a potrieb. ZPOZ našiel spôsob ako aj v meste s viac ako 20 000 obyvateľmi si možno všimnúť každého staršieho občana – jubilanta. Je to najmä slávnostný program pre nich v estrádnej sále MsKS v októbri (pozvánky rozposiela: 356). V klube dôchodcov pripravil prednášky na témy : Generačný dialóg, Recepty zdravia, Sociálne istoty seniorov, Tanec ako relax. Výberu členov ZPOZ-u sa venuje veľká pozornosť s dôrazom na kvalitu a schopnosti. V rámci tradičných obradov bolo 56 sobášov, 36 pohrebov a 20 detí bolo uvítaných od života. Netradičných obradov bolo 70. V Pamätnej knihe je zápis :

90 rokov sa dožili :

- Rastislav Skácelík
- Anna Budovcová
- Judita Kelleová
- Jozefa Grülingová
- Jozef Košťál zo Šášovského Podhradia
- Ing. Rudolf Garaj, známy výtvarník

80 rokov sa dožili :

- Božena Spišáková
- Štefan Skladan
- Mária Hašková
- Elena Dvornáková

Zvláštnu pozornosť nielen v meste vzbudili **oslavy 50. narodenín** riaditeľa ZSNP, a.s. **Ing. Jozefa Pittnera**. Je prezidentom Zväzu hutníctva, ťažkého priemyslu a geológie v SR. Narodil sa 20. II. v Bukovine. Od r. 1992 je riaditeľom ZSNP (prepracoval sa od funkcie zásobovača). Má rozhodujúci podiel na úspešnej transformácii ZSNP na jeden z najúspešnejších podnikov na Slovensku. Technická univerzita v Košiciach mu udelila čestný titul – doktor honoris causa.

OPUSTILI NÁS :

- 15. II. umrel projektant, výtvarník **Andrej Imrich** (Pozri Kroniku 2001) – 90 ročný
- 14. III. **Marián Petruš** – 52 ročný výtvarník, tanečník v súbore Hron
- 20. III. **Ing. Štefan Tesák** – 65 ročný, riaditeľ Slovalca, a.s. od jeho vzniku v r. 1993. Je rodák z Dolnej Trnávky. V ZSNP pôsobil ako riaditeľ Zlievárne a vo vrcholovom manažmente ZSNP. Ako generálny riaditeľ Slovalca vybudoval integrovaný systém manažérstva. V r. 2001 sa Slovalco podľa týždenníka Trend stalo firmou roka v SR. Pripravil projekt rozšírenia výroby, no ťažká choroba mu znemožnila dielo dokončiť. Slovenský priemysel stratil osvedčeného manažéra a vynikajúceho odborníka a človeka. Na jeho počesť bola v novembri v areáli spoločnosti zasadená lipa
- 28. V. **Ing. Juraj Grexa**, dlhoročný pracovník ZSNP, 10 rokov sa venoval výchovnej a vývojovej činnosti, od r. 1974 vo funkcii výrobného námestníka podnikového riaditeľa. Bol Laureátom štátnej ceny a Zaslúžilým pracovníkom Federálneho ministerstva hutí a ťažkého strojárstva
- **Dr. Vít Hrmo a Šimon Rášo** – Pozri časť Školstvo

ČASŤ ŠÁŠOVSKÉ PODHRADIE :

Od decembra 2002 má táto časť nového poslanca – Dušana Janeka (HZD). Dedina pod hradom Šášov od r. 1971 je časťou mesta Žiar nad Hronom, s ktorým je úzko spätá. Šášovské Podhradie (pôvodný názov Podhrad) má 96 domov, tiahnu sa popri potoku Istebný v peknej doline obkolesenej vrchmi. Obyvateľom tejto časti robievajú starosti záplavy na ich poliach. V nedávnej minulosti bola tu i škola – málotriedka. Zrušená bola v r. 1978, posledná riaditeľka p. Margita Lovčičanová býva t.č. v školskom byte. Kedysi aktívna obec (hrali divadlá, živé noviny, mali knižnicu, turisti zo Žiaru a okolia tu pre deti robili Rozprávkový les) dnes už nežije tak intenzívne. Kultúrny dom býva otvorený obyčajne len pre cudzích športovcov a hudobné skupiny, stavba chátka. Určitým oživením bolo otvorenie pohostinstva „Občerstvenie pod hradom“ v auguste podnikateľom Jaroslavom Línerom (následne usporiadal pre obyvateľov spoločenskú zábavu). Za posledné roky mesto zabezpečilo nevyhnutnú údržbu a reguláciu potoka, údržbu osvetlenia, úpravu studne, cintorína a domu smútku, prostredia kultúrneho domu, miestnej komunikácie, autobusovej zastávky, pravidelný odvoz TKO, opravu miestneho rozhlasu. Na hrade boli vykonané zabezpečovacie práce vo výške 41,3 tis. Sk. T.č. sa pripravuje rozšírenie cintorína a posilnenie elektrickej siete. Pretrváva problém divokých skládok, miestna hromadná doprava pripravuje obmedzenia, obyvateľom chýba vysielanie mestského rozhlasu a mestskej televízie, ale aj spoločensky a turisticky aktívnejšie využívanie vlastných možností. Aktívne sa prezentuje iba futbalový klub, ktorý mesto podporuje finančne. Duchovný život sa naväzuje tiež na mesto, hoci obyvatelia sú začlenení do rím. – katol. farnosti Ladomerská vieska. Do časti

Šášovské Podhradie patrí aj 27 domov neďalekej Píly a 5 domov na Kutinkách. Obyvatelia Píly súviseli v minulosti so živým podnikom spracovávania dreva. Dnes sa po jeho zániku orientujú podobne ako Šášovské Podhradie na ZSNP. Nový podnikateľ na píle RAIMEX t.č. prepúšťal zamestnancov, pripravuje sa na rekonštrukciu podniku. Píla bola kedysi členená do troch katastrálnych území – Stará Kremnička, Pitelová, Šášovské Podhradie. Píla leží pod vrchom Slatina. Kutinky pri vyústení potoka Rudnica do Hrona.

Prehľad o súčasných obyvateľoch časti Šášovské Podhradie :

Počet :	Šáš. Podhradie :	Píla :	Kutinky :
detí a mládeže :	33	37*	-
ekonom. aktívnych :	61**	30	4
nezamestnaných :	21	14	1
dôchodcov :	104	29	6
spolu :	219	110	11

*Výrazný podiel (22) na počte detí majú rómske rodiny. V prípade nepresností v počtoch tieto vznikli nie celkom presnou registráciou tohto etnika najmä na Píle. V r. 2002 v časti Šášovské Podhradie umrelo 5 ľudí, narodili sa 2 deti. Do Pamätnej knihy mesta bolo zapísané 90. výročie narodenia p. Jozefa Košťála zo Šášovského Podhradia.

** Z toho je 6 podnikateľov v oblasti služieb.

VI.

VEREJNO – SPOLOČENSKÝ ŽIVOT

PARLAMENTNÉ VOLBY 2002 :

V meste je 15 volebných okrskov. Do volieb Národnej rady Slovenskej republiky bolo v meste Žiar nad Hronom zapísaných 15 271 voličov. V dňoch 20. a 21. septembra 2002 sa volieb zúčastnilo 69,5% voličov t.j. bolo odovzdaných 10 517 platných hlasov. V okrese zapísaných 37 455 voličov, z nich sa zúčastnilo 27 944 volieb, platných hlasov 27 634.

Porovnanie výsledkov volieb :

Poradie	Mesto Žiar n. Hr.		OKRES Žiar n. Hr.		BANSKOBYSTR.		SLOV. REPUBLIKA	
	hlasy	%	hlasy	%	KRAJ	%		%
1.	HZDS (2824)	28,85	HZDS (8074)	29,21	HZDS	18,06	HZDS	19,5
2.	SMER (1820)	17,31	SMER (3883)	14,05	SMK	13,99	SDKÚ	15,09
3.	SDKÚ (1211)	11,51	ANO (2886)	10,44	SMER	13,47	SMER	13,46
4.	ANO (1203)	11,44	SDKÚ (2869)	10,38	SDKÚ	11,94	SMK	11,16
5.	KSS (767)	7,29	KSS (2145)	7,76	ANO	10,30	KDH	8,25
6.	HZD (501)	4,76	KDH (1707)	6,17	KSS	8,58	ANO	8,01
7.	SNS (499)	4,74	SNS (1349)	-	KDH	4,98	KSS	6,32
8.	PSNS (379)	3,60	PSNS (1323)	-	PSNS	4,11	PSNS	3,65
9.	KDH (357)	3,39	HZD (1194)	-	HZD	4,10	SNS	3,32
10.	SDA (181)	1,72	SDA (383)	-	SNS	3,55	HZD	3,28
Účast' :	69,5 %		74,61 %		70,5 %		70,07 %	

KOMUNÁLNE VOLBY :

Voľby do orgánov samosprávy mesta sa konali 6. a 7. decembra 2002 v 15 okrskoch mesta. Pred voľbami bolo 22. novembra diskusné fórum štyroch z piatich (neúčast' Dr. Cígera) navrhovaných kandidátov na primátora mesta. Účast' asi 80 občanov mesta bola síce aktívna, ale počtom nízka. Volebná kampaň prebehla vcelku korektne (až na určité podozrenia z manipulácie voličov odvysielané televíziou Markíza). Všetci kandidáti na primátora predložili svoje programy na dobrej úrovni. Strany a koalície predstavili 101 svojich kandidátov na poslancov len na propagačných materiáloch, časť z nich aj v mestskej televízii. Chýbali stretnutia navrhovaných kandidátov s voličmi. Neuskutočnili sa najmä kvôli predpokladanej neúčasti občanov, čo sa potvrdilo aj ich už tradične nízkou účasťou na voľbách.

Zapísaných voličov bolo : 15 579
Volieb sa zúčastnilo : 5 614 obyvateľov t.j. 36,04 %
Primátora volilo : 34,92 %
Poslancov MsZ volilo : 30,32 % (zostatok voličov nehlasoval preto, že nemal dostatok informácií o navrhovaných kandidátoch)

Voľby primátora – výsledky :

1. **Ivan Černaj, Mgr.**
(nezávislý kandidát s podporou koalície
strán SMER, SDKÚ, KDH, ANO, DS) získal 2 526 hlasov = 46,43 % voličov
2. **Božena Mikulčíková**
(kandidát HZDS, SNS, PSNS, KSS) získala 972 hlasov = 17,87 % voličov
3. **Marius Hrmo, JUDr.**
(nezávislý kandidát) získal 914 hlasov = 16,80 % voličov
4. **Jaroslav Cíger, MVDr.**
(kandidát HZD) získal 695 hlasov = 12,78 % voličov
5. **Jaroslav Spáč, JUDr.**
(kandidát SOP) získal 333 hlasov = 6,12 % voličov

Voľby poslancov do mestského zastupiteľstva – výsledky :

Priezvisko	Meno	Titul	Vek	Strana, koalícia	počet hlasov
Tatár	Adolf		42	HZD	110
Mráz	Jozef		41	SDKÚ, KDH, ANO, DS	303
Klement	Ivan	Ing.	42	HZDS, SNS, PSNS, KSS	163
Mikulčíková	Božena		56	HZDS, SNS, PSNS, KSS	162
Kortiš	Milan	MUDr.	21	SDKÚ, KDH, ANO, DS	159
Kukučka	Vladimír	Ing.	42	SDKÚ, KDH, ANO, DS	149
Mihok	Róbert	Ing.	32	SMER, SDE, SDA	109
Dubeň	Peter	Ing.	39	SDKÚ, KDH, ANO, DS	149
Čopová	Mária	Ing.	62	HZDS, SNS, PSNS, KSS	110
Antal	Peter	Mgr.	30	SDKÚ, KDH, ANO, DS	150
Dekýšová	Katarína	Mgr.	37	SDKÚ, KDH, ANO, DS	145
Búci	Jozef	MUDr.	35	SDKÚ, KDH, ANO, DS	190
Balážová	Veronika	PaedDr.	49	SMER, SDE, SDA	121
Benča	Jaroslav		50	SDKÚ, KDH, ANO, DS	116
Ulrichová	Mária	Mgr.	42	SDKÚ, KDH, ANO, DS	114
Šimeg	Slavomír		23	HZDS, SNS, PSNS, KSS	144
Cígerová	Lýdia	MUDr.	55	HZD	122
Kopčová	Monika	Mgr.	34	SDKÚ, KDH, ANO, DS	115
Krajčov	Miroslav	Ing.	36	HZD	109
Šeševičková	Stela		38	HZDS, SNS, PSNS, KSS	116
Zat'ko	Roman	Mgr.	29	SDKÚ, KDH, ANO, DS	105
Krist	Karol	Ing.	38	SDKÚ, KDH, ANO, DS	118
Lukyová	Soňa		45	HZDS, SNS, PSNS, KSS	84
Kováč	Vojtech	Ing.	51	SDKÚ, KDH, ANO, DS	99
Janek	Dušan		56	HZD	67

Výsledky volieb jednoznačne potvrdili, že obyvatelia mesta si žiadajú zmenu v jeho vedení. Podporili prevažne vekom mladších kandidátov. (Priemerný vek zvolených je 42 rokov. Predchádzajúce obdobie – 49 rokov.) Svoju úlohu v orientácii voličov zohrala

etická stránka navrhovaných kandidátov ako aj skutočnosť, že v r. 2001 toto novodobé mesto dokázalo podporiť a prijať symbol kresťanskej tradície – dlhodobo chýbajúcu novostavbu kostola.

Podrobné údaje o voľbách pozri v sprievodnej dokumentácii ku kronike.

SNEM ZMOS-u : V marci sa v Hotelovej akadémii konal snem ZMOS-u. Pripravoval sa na XII. zjazd **ZMOS-u**, transformáciu vodární a kanalizácií a na prechod kompetencií z OÚ na samosprávu. Regionálne stretnutie bolo 25. I.. Starostovia regiónu sa stretli aj v júni a júli.

REORGANIZÁCIA POŽIARNEJ OCHRANY : Od 1. 4. 2002 sa rušia Zbory požiarnej ochrany a zriaďujú sa Hasičské a záchranné zbory. Sídlo je na Ul. SNP 127 pre okresy Žiar nad Hronom, Banskú Štiavnicu a Žarnovicu. Riaditeľom je pplk. Miroslav Škriniar.

DEŇ EURÓPSKEJ ÚNIE : V Žiari nad Hronom bol dňa 29. mája informačný deň o **Európskej únii**. Jeho obsahom boli prednášky pracovníkov Európskeho informačného centra a Teamu Európe, diskusia s občanmi a mládežou a prezentácia informačných materiálov. Mesto bolo na túto akciu vybraté ako jedno z ôsmich na Slovensku Európskou komisiou v SR.

KAUZA „BIELY DOM“ : Kauza sa začala v zime 1998-9, kedy chcel Igor Z. získať pôžičku od podnikateľa firmy zo Zlatých Moraviec na výstavbu tlačiarne na Ukrajine. Zábezpekou na peniaze pre túto súkromnú osobu sa nepochopiteľne mal stať komplex budov OÚ („Biely dom“) s cenou podľa odhadu 22 mil. Sk. Jej trhovú hodnotu sa odhaduje na takmer 100 miliónov. V súvislosti s prípadom boli dňa 10. – 11. júna 2002 krajským súdom odsúdení 4 obžalovaní :

- podnikateľ Igor Z. – 7 rokov nepodmienečne
- vedúci odboru všeobecnej vnútornej správy KÚ Jozef S. – 5 rokov nepodmienečne
- bývalá pracovníčka katastrálneho odboru OÚ Emília H – za prijatie úplatku 5.000,- Sk - ročné väzenie s odkladom na 18 mesiacov skúšobnej lehoty
- primátor Marius H. - na 8 mesiacov podmienečne s odkladom na skúšobnú lehotu 18 mesiacov za marenie úlohy verejného činiteľa, z nedbanlivosti za to, že nekontroloval, čo podpisuje a podpísal zmluvu o zriadení záložného práva
- viceprimátor Juraj P. bol oslobodený spod obžaloby.

Rozsudok ešte nie je právoplatný. Krajská prokurátorka, primátor Žiaru nad Hronom a ďalší sa odvolali na Najvyšší súd SR. Primátor odmieta vinu : „Zmluvu som podpísal nevedome medzi stovkami iných zmlúv“. (Pozri dvojtýždenník Naše Mesto č. 12 a 13/2002.)

ROKOVANIE VÚC : 24. mája o.i. sa členkou komisie zdravotníctva za náš okres stala MUDr. Čopíková a starosta Milan Renčo členom komisie cestovného ruchu. Pod samosprávou VÚC od 1. apríla prešla aj Hvezdáreň a planetárium M. Hella a Pohronské osvetové stredisko.

DEŇ POLÍCIE : 20. jún patril policajtom, hasičom, rýchlej záchranej službe, vojenským letcom, žiakom a verejnosti pod názvom : Spoločný deň zoznámenia. V rámci prevencie kriminality ho organizovalo Okresné riaditeľstvo Policajného zboru v Žiari. Návštevníci na futbalovom štadióne v parku si prezreli techniku, výcvik psov, zásah kukláčov, výcvik bojových umení. Akrobatická show pri prezentácii lietadiel navodzujú otázku bezpečnosti a hlučnosti nad obývanou časťou mesta.

ŽIAR A WERNIGERODE : 1. septembra 2002 bola podpísaná dohoda o priateľskom vzťahu a spolupráci miest **Žiar nad Hronom** a nemeckým **Wernigerode** (sídlo firmy RAUTENBACH) v kultúrnej, turistickej, sociálnej a hospodárskej oblasti.

MESTSKÁ POLÍCIA : V r. 2002 štatistické výsledky potvrdzujú nárast trestnej činnosti v meste. Najväčší podiel na nej majú recidivisti a Rómovia. Počet trestných činov za rok bol 472, čo je o 119 viac ako vlani. Z nich bolo objasnených 251. Na verejných priestranstvách bolo 158 činov (objasnených 87). Najviac bolo krádeží (vlámania do obchodov, firiem) – 129, ukradnutých bolo 23 áut, vecí z áut – 35, ublížení na zdraví – 25, lúpeží – 17. Priestupkov proti verejnému poriadku bolo 837. Najviac bolo dopravných priestupkov – 398, porušení verejného poriadku – 311, priestupkov proti majetku (krádeže) – 40, iné porušenia poriadku – 39. Naďalej zostáva Ul. SNP s najväčšou nehodovosťou v meste. Pult centrálnej ochrany v meste je napojený na Kremnicu. Zlepšila sa spolupráca s okresným oddelením policajného zboru najmä po menovaní nového riaditeľa kpt. Ing. Radíma Vojtku od 1. augusta.

POLITICKÉ STRANY : 19. januára v Žiari rokovalo vedenie strany **Smer**. Prítomný bol i predseda Doc. Dr. Róbert Fico. Vo februári mala výročnú schôdzu **MO HZDS**. Za predsedu bola zvolená Božena Mikulčíková. 2. III. HZDS na svoju okresnú konferenciu prizvalo i predstaviteľov ďalších politických strán. 24. IV. bola v meste krajská konferencia HZDS. Mala 112 účastníkov a zástupcov SOP, Smeru, ANO, KSS, KDĽ. Cieľom bola príprava volieb. Od 1. XI. má v meste poslanec za HZDS Ing. Ivan Kiňo otvorenú kanceláriu pre občanov. V júli 2002 poslanec NR Ivan Gašparovič vytvoril nový politický subjekt Hnutie za demokraciu. Už 28. júla 2002 sa aj v meste konala ustanovujúca schôdza MO tejto strany. Kancelária **MO HZD** je na Ul. A. Dubčeka. Medzi zakladajúcimi členmi sú niektorí bývalí členovia HZDS napr. Mgr. J. Prôčka, Ing. Magdolen, MVDr. Cíger a i.

OBČIANSKE ZDRUŽENIA : (OZ) **OZ Svätokrížsky občiansky spolok (SOS)** na čele s predsedníčkou Ing. M. Simanovou vyvíja aktivity najmä na zamedzenie výstavby diaľnice, ktorá by mala ohrozovať životné prostredie južnej časti mesta. 8. septembra zorganizovali pôsobivé stretnutie pôvodných obyvateľov Sv. Kríža nad Hronom, na ktorom prezentovali historicky cenné fotodokumenty.

OZ Horné Opatovce malo I. valné zhromaždenie 1. VI., kde bol zvolený výbor. Prvoradým cieľom OZ je záchrana kultúrnej pamiatky Kostola sv. Vavrinca, ktorý zostal ako jediná pamiatka na ich zaniknutú obec. V októbri začali práce na rekonštrukcii strechy, na čo boli finančné prostriedky združené z bývalého fondu Pro Slovakia, 3 dobrovoľných zbierok Opatovčanov, z Nadácie ZSNP, prísľub primátora M. Hrmu o príspevku mesta nebol splnený. Príspevok mesta odsúhlasilo až nové vedenie mesta v rozpočte na r. 2003. OZ má predsedu Viktora Obertáša.

OZ Miesto pre teba založilo Poradensko – krízové centrum pre obeť domáceho násilia

OZ Mosty vzniklo v apríli. Založili ho rodičia zdravotne postihnutých detí. Majú snahu založiť integračné centrum, ktoré chýba v okrese.

OZ Romal organizuje pre rómske deti letné prímestské tábory (vedie Dušan Bučko).

OZ Cesta nádeje – vedie Ing. Miroslav Sklenka.

NADÁCIE :

Nadácia ZSNP - pôsobí už 9. rok v skupine spoločností ZSNP. Počas svojej existencie vynaložila 17,8 mil. Sk na podporu zdravotných zariadení, na ekológiu, šport, kultúru, sociálnu výpomoc, zdravotne postihnutým, školstvu a pod.

Škola dokorán – vytvorila niekoľko nadačných tried s alternatívnym vyučovaním a venuje sa projektom na pomoc rómskym deťom.

Nadácia Zdravý život – plnila grantový program zameraný na zlepšenie medziľudských vzťahov a vytváranie lepších životných podmienok. Už 3. ročník pokračuje projektom miniuniverzity tretieho veku. Celkovo NZŽ poskytla 300.000,- Sk na projekty. Keďže podľa nového zákona bolo potrebné zvýšiť základné imanie nadácie, v meste bola v decembri vyhlásená verejná zbierka na záchranu NZŽ. Verejnosť podporila jej existenciu vzbieraním viac ako 100.000,- Sk.

45 ROKOV

ZVÄZU

ZÁHRADKÁROV :

V našom regióne sa záhradkári združujú od r. 1957. V súčasnosti okresný výbor registruje 31 základných organizácií s 1 240 osadovými a 364 prídomovými členmi. Naši záhradkári obstáli aj na celoslovenských súťažiach. Napr. zo Žiaru nad Hronom v r. 1982 Jozef Barniak získal za zemiaky – ružiaky striebornú medailu, v r. 1986 získala Anna Mlynáriková 4. miesto vo viazaní a aranžovaní kvetov. Úcta patrí Pavlovi Sixovi, ktorý dve desaťročia bol vo funkcii OV SZZ. Záhradkári vybudovali viacero pekných záhradkárskeho osád na miestach nekvalitnej pôdy, organizujú výstavy ovocia a zeleniny.

20 ROKOV

KLUBU

DÔCHODCOV :

V r. 2002 uplynulo 20. výročie kultúrno - spoločenskej činnosti Klubu dôchodcov. Dostal nové priestory a z rozpočtu mesta dostáva finančné prostriedky. Minulý rok to bolo 40.000,- Sk. Obsahom činnosti sú besedy, zábavné popoludnia, zájazdy, rekreácie, záujmové akcie, návštevy predstavení, prednášky v rámci Malej univerzity III. veku, kultúrnymi programami pri slávnostiach prispievajú školy. Klub eviduje 180 platiacich členov. V poslednom čase úzko spolupracuje s JDS.

JEDNOTA

DÔCHODCOV :

Vo februári na 2. členskej schôdzi mala MO JDS už 122 členov. V decembri 190. Svoju úlohu skvalitňovať život dôchodcov si veľmi aktívne plní. Za 1 rok rozvinula činnosť v krúžkoch speváckom, turistickom tanečnom, pohybovej aktivity, organizujú výstavy, zájazdy na divadelné predstavenia, do kúpeľov, vyjadrujú sa k sociálnej situácii a pod. 13. mája vznikla aj okresná organizácia JDS.

RIEŠENIE

RÓMSKEJ

PROBLEMATIKY :

Priam postrachom spoločnosti sa stáva riešenie nezamestnanosti, kriminality, nízkej vzdelanostnej úrovne a s tým všetkým zlých sociálnych pomerov, ktoré veľmi úzko súvisia s čoraz početnejšou rómskou populáciou. V snahe zmeniť tento stav sa v MsKS konalo školenie od 28. IX – 4. X. v rámci projektu **PHARE** – tolerancia k menšinám (koordinovaný Úradom vlády SR). Stretli sa tu zástupcovia MsÚ (i primátor) a rómskej komunity. Cieľom bolo zvýšiť

úroveň vzdelania Rómov v oblasti legislatívy, komunikácie, histórie, v tvorbe projektov. Zainteresovať Rómov do riešenia ich problémov bolo jedno z hlavných úloh školenia. Pohronské osvetové stredisko pohotovo vyšlo v ústrety rómskym rodinám založením klubu LÁČO ČALÁDO = Dobrá rodina. Na južnej strane mesta pri POS je husté osídlenie Rómov, ktorí zvyčajne nečinne vysedávajú a nudia sa. Klub ich učí užitočne využívať čas – učia sa tu zdravej výžive, vyrezávaniu dreva, zberu liečivých bylín, deti maľujú, učia sa rôzne techniky a pod. Zatiaľ bol o klub záujem. Pri POS je činný ROMAL – rómsky tanečný súbor.

VII.

PODNIKY V ŽIVOTE MESTA

PREHLAD :

V r. 2002 pôsobilo na území mesta **678** podnikateľských subjektov. Celkovo v meste žije **947** podnikateľov s trvalým pobytom v ňom. Podľa počtu zamestnancov sú najväčšie tieto subjekty :

- ZSNP, a.s. (2700 pracovníkov)
- Slovalco, a.s. (700 pracovníkov)
- Nemocnica s poliklinikou (477 pracovníkov)
- ZSNP Foundry, a.s. (368 pracovníkov)
- Rautenbach Slovakia, s.r.o. (300 pracovníkov)
- Mestský a okresný úrad
- Technické služby
- ŠK ZSNP
- Slovenská pošta, š.p.
- Sociálna a Slovenská poisťovňa
- Základné školy
- Slovenská sporiteľňa, atď.

ZO ŽIVOTA ZSNP :

3. I. 2002 pri 9. výročí SR odovzdal prezident republiky Rudolf Schuster v Bratislave 17 najvyšších štátnych vyznamenaní významným osobnostiam. Jedným z nich bol aj generálny riaditeľ ZSNP a.s. Ing. Jozef Pittner, Dr.h.c. Vyznamenanie Pribinov kríž dostal za mimoriadne zásluhy o rozvoj slovenského hospodárstva. V súčasnosti je uznávaný odborník v oblasti hutníctva. ZSNP, a.s. ako materská spoločnosť t.č. združuje tieto závody a dcérske spoločnosti : Foundry, Zlieváreň, Strojal, Alufinal, Lanovňa, Tuby, Sloval, Energotrasy, STO, VUM, LKV, Doprava, Údržba a servis... Kysličníkáreň ukončila výrobný proces, jej úplnú likvidáciu zabezpečuje závod LKV, ktorý súčasne zabezpečuje ekologicky bezpečnú prevádzku kalových polí. Na konci r. 2002 už boli staré elektrolýzne haly (slúžili takmer 50 rokov) zbúrané, do mája 2003 na ich mieste budú zelené plochy. Závod Energotrasy postavil novú kogeneračnú jednotku, opravil poškodené kotle, výmenníkové stanice a primárne rozvody tepla, čím zabezpečil nové vykurovacie obdobie v meste. ZSNP získal cenný certifikát manažérstva kvality podľa medzinárodných noriem. V priebehu roka sa ZSNP prezentoval na viacerých medzinárodných veľtrhoch a výstavách, kde sa zviditeľňoval, nadväzoval obchody a kontakty, získaval prehľad o stave výroby v Európe. Na Slovensku to boli výstavy CONECO a veľtrh v Nitre, veľtrh v Brne, Aluminium v nemeckom Essene, Automechanika vo Frankfurte, Taropack v Poznani v Poľsku.

Najvýznamnejšou udalosťou roka bola **privatizácia ZSNP**. Fond národného majetku vyhlásil súťaž na predaj 73,86% akcií ZSNP. Z 9 záujemcov po audite zostali len Drôtovňa KORDY Hlohovec a Žiarska hutnícka spoločnosť (zamestnanecko – manažérska spol.). Do konca septembra sa spojili pôvodní konkurenti : **ŽHS** a finančná skupina **PENTA GROUP** – ako finančný investor a veriteľ – a 17. októbra bola podpísaná kúpno-predajná zmluva, ktorou ŽHS

kúpila za 430 mil. Sk 73,86 % akcií, a tak sa stala majoritným vlastníkom ZSNP, a.s. Podpísala, že bude pokračovať v reštrukturalizácii, v investovaní do nosných činností a ekologického životného prostredia. Tak ZSNP zostáva v rukách zamestnancov a manažmentu, ktorí závod udržali v najt'azších obdobiach. Cieľom je udržať a rozvíjať podnik, aby poskytoval ľuďom prácu. Vedenie závodu sa pripravuje na rozvoj tých činností, ktoré sú jadrom obchodu, ostatné sa budú privatizovať. Súvisí s tým aj prepúšťanie prebytočných zamestnancov. Súkromná spoločnosť riadi podnik prísnejšie ako štát. Rok 2002 považuje generálny riaditeľ za úspešný. Vyrobil bol tovar za takmer 4 miliardy korún. Priemerný plat sa očakáva 19.754,- Sk. Nový manažment urobil jednorazové opatrenia na zrealenie aktív a sprehľadnenia účtovníctva a podľa ich výsledkov podnik za r. 2002 zaznamená stratu 1,9 mld. Sk. V súčasnosti podnik zamestnáva 2 700 ľudí.

SLOVALCO, a.s. : Je stále špičkou slovenského hospodárstva, dominantní vlastníci sú zo zahraničia. Patrí aj medzi najväčších platcov daní a v marci bola podniku udelená cena Vzorný daňový subjekt, keďže platia včas a bez nedoplatkov. Podnik ešte koncom r. 2001 ako nerentabilnú ukončil výrobu drôtu. Od marca 2002 pokračuje projekt rozšírenia výroby hliníka (nosné stĺpy, oceľový komín). Od júla 2003 by sa výroba AL mala zvýšiť o 40% v novej elektrolýznej hale na 54 pecí. Projekt viedol generálny riaditeľ Ing. Štefan Tesák, ktorý, žiaľ, 20. III. umrel (Pozri časť Obyvateľstvo). Novým generálnym riaditeľom sa od 22. apríla stal **Ing. Milan Veselý**, ktorého vybralo predstavenstvo a.s. Má 36 rokov, vyštudoval Elektrotechnickú fakultu VŠT v Košiciach. Od r. 1989 pracuje v ZSNP, od r. 1993 je v Slovalcu vedúci implementácie informačných technológií, od r. 1998 administratívnym riaditeľom, od r. 1999 administr. – technický riaditeľ. V r. 2000 na univerzite v Pittsburgu v USA získal titul Master of Business Administrations. Je ženatý, má 1 syna. Chce nadväzovať na líniu zosnulého riaditeľa. V Slovalcu úspešne transformovali systém manažérstva kvality podľa najnovších medzinárodných noriem automobilového priemyslu. V r. 2000 dosiahli najvyšší objem výroby a predaja od spustenia Slovalca. Finančné výsledky prekročili očakávania. Priemerná mzda 24.807 Sk (rast o 13% v porovnaní s r. 2001). Počas roka nezaznamenali žiadne reklamácie na hlavné výrobky.

RAUTENBACH SLOVAKIA, s.r.o. : Spoločnosť sa prudko rozvíja. K 31. 5. mala 257 pracovníkov. Vyrába odliatky hláv motorových valcov pre spoločnosti Škoda, Audi, Porsche, Ssang Yong, Wolsfagen. Otvorili nové výrobné priestory a administratívnu budovu.

PODNIKY S ÚČASŤOU MESTA : Od 1. III. 2002 došlo k zrušeniu príspevkovej organizácie Mestský podnik SLUŽBY. Jeho činnosti prešli pod **TECHNICKÉ SLUŽBY** Žiar nad Hronom, spol. s r.o. Do TS s.r.o. pribudla i prevádzka ZSNP. **Hotel LUNA** bol ako majetok mesta 3 roky stratový. Od júla 2002 bol po valnom zhromaždení daný do prenájmu Š. Macejákovi s povinnosťou splácania úveru ZSNP. Mesto má účasť na hospodárení v podnikoch : Technické služby (100%), čiastočne aj vo **V.I.Z., TEPLO, ŠK ZSNP, 5 P.**

OBCHODY : Najväčšie obchodné spoločnosti zostávajú **BILLA** (supermarket), **PRIOR**, siet' predajní potravín si udržuje **JEDNOTA** a **M-market**. V decembri 2002 boli zaznamenané takéto ceny základných potravín :

kryštálový cukor	29,40	kurča	65,-
práškový cukor	36,-	bravčové stehno	158,-
výberová múka	10,90	bravčové karé	140,-
olej Raciol 1 l	56,20	bravčová šunka	221,-
káva štandard 75 g	13,90	hydínová šunka	151,20
soľ	6,50	hovädzie stehno	182,-
maslo	29,80	hovädzia roštenka	212,-
čierny chlieb	22,70	hovädzia sviečková	396,-
mlieko	15,50		
ryža	19,50		

Okrem pravidelnej siete predajní sa konajú väčšie trhy v MsKS 2 x do roka – jarný a vianočný, v týždni sú menšie trhy v dolnej časti mesta a na Ul. A. Dubčeka. Žiarsky jarmok pozri v časti Výročia a oslavy.

**POLENO-
HOSPODÁRSKE
DRUŽSTVO :**

Nad'alej je stratovým podnikom, dotácie štátu sú nízke. Počet zamestnancov je 58, riaditeľom je **Ing. Magdolen Pavol**. V letnom období pribúdajú sezónni pracovníci. Rok 2002 poznačilo počasie – Padovec poškodil úrodu repky olejnej a v jeseni dlhotrvajúce dažde nedovolili siat' obiloviny. Výber plodín ovplyvnila aj viacročná skúsenosť s rozkrádaním úrody, a tak sa t.r. napr. zemiaky a hrach vôbec nepestovali. Skúšobný osev viky jarnej sa nevydaril v r. 2001, preto t.r. nebola pestovaná. Vydarená bola sejba pelušky (strukovina). Prvý rok bola pestovaná slnečnica – úroda bola vydarená. Hlavným produktom v rastlinnej výrobe zostávajú obilniny a v živočíšnej hovädzí dobytok (prírastok je 27 kusov). Používajú moderný spôsob kŕmenia a automatické dojenie STRANGO. Mlieko dodávajú do firmy SOLE v M. Krtíši. Štatistika :

- výmera pôdy – 1 720 ha (880 orná pôda, 840 pasienky)

Druh plodiny :	Výmera :	Úroda v q :	Hektárový výnos :
pšenica	321 ha	8 604,5	26,8
raž	20 ha	417,7	20,9
triticale	34 ha	825,5	24,3
peluška	32 ha	424,9	12,9
repka olejná	103 ha	1 699,4	16,5
slnečnica	56 ha	1 170,2	20,9

Stav dobytky :

- hovädzí – 665 ks, dojivosť 3 778 l/1 dojnica
- ošípané – 935 ks, odstav prasiat na 1 prasnicu – 11,5

DOPRAVA :

Na zasadnutí MsZ 26. IX. bolo prijaté záväzné stanovisko mesta, ktoré schvaľuje trasu rýchlostnej komunikácie 1/65 s preložkou časti trasy cez Ladomerské lúky. Ako doplnok MsZ súčasne žiada vybudovať obchvat mesta preložením trasy 1/50 z Ul. SNP na západ smerom Lovčica – Trubín. Obchvat by uchránil celú dĺžku mesta od hluku a exhalátov i nebezpečia dopravných nehôd. S trasou 1/65, ktorá v južnej časti zasahuje do intravilánu mesta, oddeľuje mesto od Hrona a hrozí

hlukom a exhalátmi poškodovať rekreačné zóny parku zásadne nesúhlasí Občianske združenie SOS, ktoré dňa 3. VII. zvolalo diskusné fórum k tejto téme za účasti asi 50 občanov, časti poslancov, prednostu OÚ a MsÚ. Súčasnú riešenie (tzv. červený variant) je odborne a technicky odôvodňované ako nie síce najideálnejší, ale najoptimálnejší variant riešenia „lievika smrti“ z Hronského Beňadika do Šášovského Podhradia a má veľký celoslovenský význam. Miestom častých dopravných nehôd je aj križovatka pod Ladomerskou Vieskou. V posledný májový týždeň sa aj v meste uskutočnila dopravná – preventívna akcia **JABLKO – CITRÓN**, ktorá prostredníctvom detí karhala a chválila vodičov za dodržiavanie povolenej rýchlosti, keďže rastie počet vodičov, ktorí ju prekračujú. V celej SR sa tak ukázalo, že 55% vodičov dodržalo a 45% nedodržalo rýchlosť.

- 5 P :** Tento symbol používa Pohronská podnikateľská poradňa pre profesionálne podnikanie. Riaditeľkou je **Ing. Katarína Veselá**. Poskytuje konzultácie o procese vybavovania živnosti, rekvalifikačné kurzy alebo poradensko – výcvikový kurz „Druhá šanca“. Pomáha riešiť nezamestnanosť.
- NOVÁ BANKA :** 21. X. bolo otvorené nové zastupiteľstvo UNI – banky. Situovaná je na začiatok Ul. Š. Moysesova (bývalé Hračky).
- STRED MESTA :** Zaujímavým úkazom doby je, že stred mesta na Ul. Š. Moysesova sústreďuje 6 peňažných ústavov a 5 stávkových kancelárií. Pritom pešia zóna je plná detí na korčuliach, bicykloch, v kočíkoch a starších ľudí. Chýbajú objekty pre nich.

VIII.

ŠKOLSTVO

HISTORICKÁ

ZMENA :

Podľa Zákona č. 416/2001 Z.z. prechádza zriaďovateľská funkcia od 1. VII. 2002 z OÚ na mesto Žiar nad Hronom. Ide o plnoorganizované základné školy – 4 (cirkevná má zriaďovateľa biskupský úrad), materské školy – 8, 1 ZUŠ, CVČ, všetky školské jedálne a Stredisko služieb školám (7 pracovníkov). OÚ naďalej plní úlohy v oblasti pedagogickej, riadiacej a metodickej, tiež v úseku mzdovom a pracovno – právnom. Hospodárske riadenie prechádza na mesto. Odbor školstva pri MsÚ vedie PhDr. Marta Mergová. Od 1. apríla získali právnu subjektivitu všetky ZŠ (cirkevná ZŠ mala od svojho vzniku), CVČ, ZUŠ a od 1. I. 2003 ako prvá s právnou subjektivitou sa stane Materská škola na Ul. A. Kmet'a 11. Pri presune kompetencií vznikajú značné realizačné problémy. Výška skrytých dlhov sa odhaduje na 11,8 milióna Sk. (Pozri časť Mestská samospráva)

ZOZNAM ŠKÔL : V meste sídlia školy :

NÁZOV	POČET ŽIAKOV	MENO RIADITEĽA
-------	--------------	----------------

1. MATERSKÉ ŠKOLY :

MŠ Ul. Sládkovičova 1	98	Helena Garajová
MŠ Ul. Rázusova	95	Eleonóra Uhrovičová
MŠ Ul. A. Kmet'a 11	119	Darina Golianová
MŠ Ul. A. Kmet'a 17	76	Mária Marková
MŠ Ul. Dr. Janského 8	85	Helena Bieliková
MŠ Ul. Rudenkova 1	54	Eva Mlatecová
MŠ Ul. M.R.Štefánika 23	59	Soňa Kaslová
MŠ Ul. Š. Moysesova 1	34	Eliška Gáfriková

2. ZÁKLADNÉ ŠKOLY

ZŠ Ul. Dr. Janského 2	679 - 1. roč.	64	Mgr. Bohuš Príhoda
ZŠ Ul. M. R. Štefánika 17	748 -	77	Mgr. Marta Mooschová
ZŠ Ul. J. Kollára 2	384 -	19	Mgr. Ľubica Činčurová
ZŠ Ul. Jilemnického 2	551 -	41	Mgr. Gejza Nagy
ZŠ Š. Moysesova – cirkevná	319 -	27	Mgr. Mária Ulrichová
Základná umelecká škola	590		Beata Ritterová
Špeciálna ZŠ	126 -	14	Mgr. Zlatica Lukačková
(pôvodne osobitná ZŠ) je v správe KÚ			

3. STREDNÉ ŠKOLY A UČILIŠŤIA :

Gymnázium	467	RNDr. Beata Tóthová
Obchodná akadémia	337	Mgr. Helena Halová
Združená stredná škola na Ul. Janského (pôvodne priemyselná škola a hutnícke učilište)	430	Mgr. Miroslav Šurka
Združená stredná škola služieb Žiar n. Hr. (pôvodne Hotelová akadémia a učilište služieb)	309 447	Mgr. Jaroslav Hlaváč

ZO ŽIVOTA MŠ : V **MŠ na Sládkovičovej ul.** Je zriadená špeciálna trieda pre prácu s postihnutými deťmi vo veku 3 – 7 rokov. V januári 2002 ich bolo osem. Škola má bezbariérový prístup, špeciálne pomôcky, rehabilitačnú miestnosť. Okrem 2 učiteliek prichádzajú do kontaktu s deťmi detský lekár, rehabilitačný pracovník, špeciálny pedagóg, psychológ a logopéd.

MŠ na Ul. M. Rázusa zorganizovala prehliadku speváckych talentov pre všetky MŠ pod názvom **Pesničková paráda** – v MsKS. Podobne zorganizovali v spolupráci s Červeným krížom aj 2. ročník projektu **Evička a deti**, kde sa deti oboznamovali so základmi poskytovania prvej pomoci.

MŠ na Ul. Kmeťa 17 tradične organizovala fašiangový sprievod mestom. Škola má výborné výsledky v šírení ľudových zvykov a tradícií.

V **MŠ na Rudenkovej ulici** sa 26 učiteliek MŠ z regiónu zúčastnilo na metodickom združení, ktoré viedla Mária Minková, držiteľka Medzinárodného certifikátu učebne LEGO DACTA. Prítomných oboznámila so skúsenosťami so spomenutou učebňou. V MŠ na Ul. Dr. Jánskeho je špeciálna trieda pre deti s postihnutím zraku.

ZO ŽIVOTA ZŠ : V prvý školský deň ráno 2. septembra 2002 symbolicky prezentovala nový stav vecí (prevzatie kompetencií) mestská rozhlasová relácia, v ktorej školákov pozdravil aj primátor mesta. 2. XII. bola zvolená **Mestská školská rada**. Jej predsedom je **Mgr. Miloš Foltán**. Stav žiakov v I. ročníkoch (i stav zapísaných detí do MŠ) je z roka na rok nižší v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi.

ZŠ na Ul. Janského je zapojená do projektu INFOVEK, má triedy s rozšíreným vyučovaním matematiky, veľmi úspešné sú triedy športové, kde sa žiaci venujú futbalu. V školskom športovom stredisku majú úspechy žiaci v streľbe, venujú sa i stolnému tenisu a ľadovému hokeju. V areáli sa rekonštruuje futbalové ihrisko.

ZŠ na Ul. M. R. Štefánika majú dlhoročnú úspešnú tradíciu matematické triedy. V 1. – 7. ročníku súbežne sú po 1 triede otvorené i alternatívne triedy Nadácie Škola dokorán. Funguje tu i občianske združenie Združenie na pomoc škole.

ZŠ na ul. Kollára má tiež od 5. ročníka matematické triedy, je zapojená do projektu INFOVEK a športové stredisko sa venuje futbalu a hokeju. V novembri usporiadali zaujímavú výstavu zo života starých mám s množstvom dobových exponátov.

ZŠ na Ul. Jilemnického má triedy s jazykovým i prírodovedným variantom učebných osnov, sú zapojené do INFOVEKU, majú športové triedy basketbalu a volejbalu, školské športové stredisko plávania a karate. V školskom roku 2002/2003 otvorili triedu I. N pre mimoriadne nadané deti ako jednu z podobných 12 tried na Slovensku (autorka projektu ERIN – Laznibatzová). Má

9 žiakov, vyučuje ich Mgr. Ivica Fabóková. Už v I. polroku zvládli techniku čítania, tlačnú abecedu, sčítanie – odčítanie do 100, pracujú s počítačom. Zaujímavú akciu zorganizovala škola s POS dňa 29. IV pod názvom EKODEN v spolupráci s lesníckou školou v B. Štiavnici a študentmi Fakulty ekológie a environmentalistiky vo Zvolene.

Cirkevná ZŠ Š. Moysesa od 1. tried má vyučovanie zamerané jazykovedne. Na škole bola 14. XI. celoslovenská súťaž v prednese poézie a prózy pod názvom A slovo bolo u Boha – so zameraním na duchovné a etické poslanstvo.

Základná umelecká škola sa venuje odboru hudobnému, spevákemu, výtvarnému, literárno – dramatickému a tanečnému. O školu je stále veľký záujem, dosahuje úspechy v rôznych odboroch, poriada výchovné koncerty pre deti mesta, koncom roka sa výtvarný odbor prezentoval bohatou výstavou v MsKS (120 autorov). Je to zásluha pedagógov : akademická maliarka Brezányiová, Mgr. Jánoška, Mgr. Mašek a Mgr. Rochovský.

Špeciálna ZŠ v spolupráci s Nadáciou Škola dokorán v projekte Krok za krokom sa venuje reintegrácii rómskych detí (projekt je rozbehnutý na piatich ZŠ na Slovensku). Pod vedením Marty Maruškovej, učiteľky ZŠ na Janského ul., sú v bežnej triede zaškolení 3 rómski žiaci zo špeciálnej školy. Pomáha jej rómsky asistent. Projekt sa pokúša pomôcť deťom, ktoré pochádzajú zo zanedbaného rodinného prostredia.

Dňa 26. novembra umrel špeciálny pedagóg **Šimon Rášo**, bývalý riaditeľ ZŠ na Janského ul. Hoci ťažko zdravotne postihnutý sa i na dôchodku venoval pedagogickej publicite v regionálnej tlači.

V novembri bol prostredníctvom Pedagogicko – psychologickej poradne realizovaný **servis profesijných informácií** k voľbe povolania pre žiakov 7. – 9. ročníkov ZŠ. Všetky stredné školy zo stredného Pohronia tu prezentovali svoje štúdijné odbory asi pre 2000 návštevníkov.

V žiarskych školách je 16 záujmových astronomických krúžkov (v šk. r. 2001/02 mali 160 členov). Odbornú pomoc poskytuje Hvezdáreň a planetárium Maximiliána Hella.

ZO ŽIVOTA SŠ :

Gymnázium. 31. januára 2002 bol dňom oceňovania úspechov žiarskych gymnazistov, ktoré študenti a profesori získali za mimoškolskú aktivitu v r. 2001. Na slávnosti v Dome kultúry boli aj významné osobnosti mesta a okresu ako hostia. Primátor mesta JUDr. Marius Hrmo odovzdal Cenu primátora študentke II. A t.r. Zofii Benickej, ktorá na medzinárodnej súťaži v ruskom jazyku v Moskve získala zlatú medailu. Na súťaž ju pripravovala profesorka Nelli Veselá, ako dôchodkyňa získala cenu TOP profesora. Ceny GYMI a GYMKO prevzali ďalší študenti. Záverom slávnosti bola odovzdaná mimoriadna cena riaditeľovi gymnázia Dr. Jurajovi Maxiánovi za dlhoročné pôsobenie v škole a k 60. výročiu narodenia. V škol. R. 2001/02 sa študenti prezentovali viacerými úspechmi najmä v prírodných vedách (kolektívny úspech – 1. miesto na Slovensku o najlepšiu stránku WWW v projekte INFOVEK). Od 1. septembra 2002 vystriedala vo funkcii riaditeľa Dr. Juraja Maxiána bývalá zástupkyňa **RNDr. Beata Tóthová**. Na vyhodnotení koncoročných výsledkov s udeľovaním cien GYMI bola ako najlepšia študentka vyhodnotená Jana Holá, ktorá bola i víťazkou v Konkurze Š. Moyses a v nemeckom jazyku. Udeľené boli i 2 ceny GYMKO žiakom osemročného gymnázia. 21. októbra 2002 umrel po ťažkej chorobe bývalý profesor gymnázia **PaedDr. Vít Hrmo**, publicista, spisovateľ (vydal monografiu o Lovči), zberateľ, hudobník, cestovateľ, maticiar, ovocinár. V študentoch zanechal nezmazateľné stopy ako originálny, vtipný a zodpovedný učiteľ histórie.

Viedol študentov k poznávaniu a ochrane historického a prírodného bohatstva Slovenska. Nadväzoval kontakty so zahraničnými Slováckmi.

Pre študentov Gymnázia a Obchodnej akadémie bola za pomoci POS v októbri zorganizovaná beseda so spisovateľom Antonom Hykischom, rodákom z B. Štiavnice, bývalým veľvyslancom SR v Kanade. Prezentoval svoju novú knihu *Nebojme sa sveta*. V súčasnom „adrenalinovom“ svete mladej generácie je takáto beseda pomaly vzácnosťou.

Obchodná akadémia mala t.r. významnú návštevu. V marci ju navštívil podpredseda vlády Ivan Mikloš, ktorého zaujali projekty školy (medzinárodná spolupráca fiktívnych firiem), výučba jazykov a vysoký podiel študentov prijímaných na vysoké školy (v priemere 40% študentov každý rok je prijatých najmä na ekonómiu a právo). Mal prednášku a besedu o ekonomike. Obchodná akadémia sídli v starobylej budove biskupského kaštieľa. Zastaraný spôsob kúrenia akumuláčnými pecami po dlhých rokoch bol t.r. konečne vymenený za moderné plynové kúrenie po finančnej dotácii z MŠ SR vo všetkých troch budovách školy. Výmenu schválil biskupský úrad ako majiteľ a zabezpečil škole bezplatný prenájom do r. 2012.

KONKURZ:

V obchodnej akadémii sa už tradične uskutočnil XII. **ročník Jazykového konkurzu Štefana Moyses**a za účasti 10 študentov z celej SR. Prítomný biskup Mons. R. Baláž pripomenul : „ Súťaž je potrebné rozšíriť aj na ostatné stredné školy nielen na katolícke“. Prítomný bol i PhDr. Hanakovič – preds. Spolku sv. Vojtecha a sponzor z Nemecka Ing. Kamil Tomko, pôvodne obyvateľ mesta Žiar nad Hronom.

Ďalšie dve stredné školy v meste zmenili svoje názvy od septembra 2002.

Združená stredná škola na Ul. Janského má 4 – ročný odbor elektrotechniky a technicko – administratívny pracovník – s maturitou, 3 – ročné odbory elektrotechniky, strojárstva, zlievačstva a inštalatérstva. Všetky odbory si možno doplniť dvojročným nadstavbovým štúdiom s maturitou.

Združená stredná škola služieb má 4 – ročné štúdium s maturitou a 3 – ročné učebné odbory. Pre všetky odbory spoločného stravovania a prevádzky obchodov majú možnosť nadstavbového štúdia s maturitou (predavač, kaderník, cukrár, kuchár – čašník). Škola dokončuje A pavilón, pripravuje stavbu telocvične – v Žiari ani jedna stredná škola nemá dosiaľ telocvičňu.

CENTRUM VOLNÉHO ČASU :

Centrum voľného času (už ako právny subjekt) má 6 pracovníkov, za 1 rok registruje asi 10 000 detí, ktoré sa zúčastňujú na práci v krúžkoch, na prázdninových podujatiach, na súťažiach, olympiádach a špecifických podujatiach pre rómske deti a deti zo sociálne znevýhodneného prostredia.

SEMINÁR K VÝROČIU MOYSESA :

Pre učiteľov dejepisu a nimi vybratých žiakov základných a stredných škôl sa 24. októbra v Dome kultúry pri príležitosti 205. výročia narodenia Š. Moyses a uskutočnil **muzeálny seminár** pod názvom *Čriečky našej histórie*. Organizátor MsKS (etnografka Mgr. Zuzana Denková) pozvali prednášať Mgr. Mosného

(Archeologické nálezy v parku a kaštieli), zo seminára v Badíne ThDr. G. Brendu, PhD. (Biskupi pochovaní v krypte Kostola Povýšenia kríža), Mgr. Z. Baláža (Ľudovýchovná činnosť – Š. Moyses) a Mgr. E. Kukučkovú (Zástoj Š. Moyses v kultúrnom a duchovnom živote Chorvátska).

Akadémia vzdelávania 16. I. otvorila nové priestory pre vzdelávanie mládeže i dospelých v budove bývalej AG banky. Významnou mierou sa podieľa na výučbe cudzích jazykov a rekvalifikačnými kurzami (o.i. i kurz opatrovateľstva pre guvernanky odchádzajúce za prácou do vyspelých západných štátov) prispieva k uľahčeniu uplatniť sa na trhu práce.

**HVEZDÁREŇ A
PLANETÁRIUM
M. HELLA :**

6 rokov trvania HaP M. Hella zviditeľňovalo mesto na celom Slovensku. Pravidelne sem prichádzajú školské zájazdy na exkurziu. Organizuje cenné okresné, oblastné a celoštátne podujatia. Odbornú pomoc poskytuje aj 16 astronomickým krúžkom na školách so 160 členmi. HaP má svoju tradíciu najmä v činnosti Miestnej organizácie Slovenského zväzu astronómov – amatérov, ktorá v decembri 2002 oslávila 20. výročie od svojho vzniku. Jej predsedom je Pavol Orolín.

IX.

KULTÚRA

Napriek ťaživej sociálnej situácii si mesto vytvára tradície, ako sú pravidelné výstavy, koncerty, celomestské slávnosti, atď. Vytvára možnosti zmysluplnej náplne voľného času, hodnotovo pozitívne orientuje mládež a obyvateľov v čase záplavy masmediálnych informácií a komercie. Má svoje stabilné kultúrne ustanovizne – MsKS a POS, ale aj špecializované kultúrno – vzdelávacie zariadenia, ako sú knižnica, kino, muzeálna expozícia a galéria. Jednotlivé zariadenia spolupracujú. Výdavky na kultúru vysoko prekračujú príjmy z nej.

MESTSKÉ KULTÚRNE STREDISKO :

Má 24 pracovníkov, vedúcou je **Ing. Stella Vít'azková**. Činnosť sústreďuje v budovách MsKS a v Dome kultúry, ktorý mestu daroval ZSNP v r. 1998. Venuje sa miestnej a dovezenej kultúre, má oddelenie výchovy a vzdelávania. Pri MsKS pracujú krúžky a súbory Hron (s cimbalovou hudbou) a Hronček, dychová hudba Žiaranka, TŠK Stella, Divadielgo Tagako, ABC, B – Boys, Aikido, Strašiačik a i. Kurzy (anglický a nemecký jazyk) a semináre zaznamenávajú pokles uchádzačov, keďže existuje vysoká konkurencia. Neoddeliteľnou súčasťou kultúry je činnosť SPOZ-u (pozri časť Obyvateľstvo). MsKS je organizátorom tradičných osláv, výročí v meste - pozri príslušnú časť.

POHRONSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO : (POS)

Má 13 pracovníkov, riaditeľkou je **Helena Žňavová**, medzi kvalitné dlhoročné pracovníčky patrí Helena Soboslayová a Alena Kršiaková. Od 1. IV. patrí POS pod Banskobystrický samosprávny kraj. Rozsahom pôsobnosti ovplyvňuje okresy Žiar, Štiavnicu a Žarnovicu. Sídlo má v meste Žiar nad Hronom, a tak svojou ponukou kultúrno – výchovných aktivít rozvíja tvorivosť a kultúrno – spoločenský život obyvateľov mesta. Najvýraznejšie v rozvoji záujmovej umeleckej činnosti, ale plní aj úlohy vlády v oblastiach výchovy k rodičovstvu, v prevencii drogových závislostí, environmentálnej výchove, v práci s menšinami a v oblasti zdravej výživy. POS príležitostne pozýva do mesta zaujímavé a významné osobnosti (A. Hykisch, Belo Felix, B. Šimonová, T. Hučko, A. Szomolányi...), ľudových umelcov. Organizuje kluby – ARS – klub + Harmonia, tvorivé dielne pre deti, pedagógov, rómske etnikum..., súťaže, prehliadky, výstavy, besedy, koncerty, stretnutia, semináre, metodické dni.

SÚŤAŽE A PREHLIADKY :

POS organizoval už XII. ročník celoslovenskej literárnej súťaže TAK PÍŠEM JA. Účasť 19 autorov, jedným z laureátov je Mirko Filus zo Žiaru. Krajské prehliadky : Rozprávkové javisko (110 detí s divadelnými hrami), CINEAMA (18 autorov) – amatérska filmová tvorba, v ktorej 1. miesto získali Dušan Minár a Martin Károly zo Žiaru. Divadelný súbor ATĎ (vedie Mgr. Natália Novotná) získal 1. miesto v celoštátnej súťaži PAN. Na celoštátnej výstave získali ceny : Helena Ihradská (výrobky zo slamy), Helena Soboslayová (oblasť EUT) a Rudolf Gontko (bačovský riad). 5 občanov mesta reprezentovalo svojou výtvarnou tvorbou mesto na krajskej výstave (Kriváková B. Pacalaj J., M. Finka, Palajová J., M. Eibenová). Amatérsku fotografiu reprezentovali S. Truska – cena, E. Romerová, P. Kováč, Š. Soboslay. Autorská výstava v POS sa venovala aj novému žánru – digitálnej fotografii – 4 autori.

**VÝSTAVY
V MsKS :**

- 14. II. - vernisáž Jána Lichnera z B. Hodruše, 38 surrealistických olejomalieb, žije a tvorí v Lutile.
- 7. III. - regionálna výstava JARNÝ SALÓN ako XIV. ročník neprofesionálnej tvorby, 26 autorov, 104 prác v oblasti maľby, kresby, grafiky, plastiky, práce z drôtu, šperky, úžitková tvorba. 18 autorov ocenených. Obohatením boli práce mladých autorov. Organizátor POS (spolupr. s MsKS) takto cieľavedome pracuje s autormi v regióne. Dlhodobý charakter mala výstava Milana Stanu z Bratislavy vo foyeri – kreslený humor
- 25. IV. - vystavovalo 34 autorov rôzneho veku zo Žiaru a okolia pod názvom ŠIKOVNÉ RUKY. Nosnú časť tvorili práce dôchodcov – členov JDS, záverečné práce žiakov ZUŠ a ľudových umelcov. Výstava mala najväčší ohlas.
- 25. VI. – Jana Vozáriková (z Trenčína, bytom v Ľubietovej) MAĽOVANÝ SVET, vystavila 65 obrazov. Je aj ilustrátorkou detských kníh. Farebné kompozície majú citované zázemie
- 17. IX – 90 – ročný Žiarčan Ing. Rudolf Garaj vystavil pri svojom jubileu obrazy KUS MÔJHO ŽIVOTA. Je stálicou výtvarného života v meste, kde žije 43 rokov. Povoláním je ekonóm s výrazným výtvarným talentom. Venuje sa krajinárskej tvorbe ako realista. Mnohé obrazy – pastelové, olejové maľby, kresby tuškou, uhľom z prostredia V. Tatier, Piešťan, kúpeľov Lúčky, Sklených Teplíc, Žiaru rozdáva priateľom a záujemcom
- 11. XI – regionálna výstava EUT pod názvom MOJA ZEM mala 61 autorov a 3 školy. Vyhlasovateľom bolo POS, ktoré takto objavuje, rozširuje a uchováva ľudové umenie, tradície, čo je pri nápore cudzích kultúr záslužnou činnosťou (žiaľ, že napr. symbolika lásky 1. mája u nás je pomaly strieďaná sviatkom sv. Valentína, sviatok Všetkých svätých strieďajú nám cudzie „heloviny“)
- 13. XII. – výstava ZUŠ (pozri časť Školstvo)

HUDBA :

XII. žiarska hudobná jar prezentuje predovšetkým vážnu hudbu. T.r. mala 8 koncertov, úvodný mal P. Michaliča. Dva boli venované žiarskym osobnostiam – výročiu Š. Záhorského a A. Štefánka. Veľký úspech mal koncert JAZZ CELLULA New York (bratia Décziyovci) a súrodencov Jendruchovcov, ktorí koncertujú od r. 1994 (boli v USA, Austrálii, v štátoch Európy). Počas Žiarskych dní účinkovala v pôsobivom programe Darinka Laščíková. Vypredaná sála bola v Dome kultúry na koncerte Honzu Nedvěda so skupinou Poklad. Rocková hudba bola prezentovaná Hudbou z Marsu a skupinou Oblaky. Rastie záujem o džezové koncerty – boli v auguste a októbri. Tradičné sú už **Kultúrne letá** na Námestí MS, kde vystúpil t.r. mandolínový súbor Žiarinka z Nesluše, kántry hudba BARBARA z Handlovej, TEXASKY zo Štiavnice, HARMONIK z Kremničky, domáci súbor ROMAL a dychovka ŽIARANKA. Úspech tu mal bábkový súbor zo Žiliny, kedy marionety oživilí námestie a potešili mnoho detských divákov. Takéto nedeľné programy priťahujú čoraz viac divákov na námestie. Na programe Marcela Bielika Čarovanie II. a III. boli prezentované alternatívne druhy hudby a divadla – z mesta (undergrandové skupiny, divadlo HARAPÁŠ...), ba aj výtvarné výstavy – pre mládež mesta. Pravidelné sú diskotéky mladých.

DIVADLO :

Domáci súbor Divadielgo Tagako pôsobí v meste 3 roky. T.r. uvádzalo hry Dürematta Herkules a Augiášov chlieb a hry RETIE OKO T a AÓNY.

Zúčastňujú sa prehliadok alternatívnych divadiel. Z dovezenej kultúry v meste vystúpili :

- Divadlo WEST z Bratislavy s hrou Lunariho Traja na hojdačke (v komédii hrali M. Dočolomanský, E. Horváth, I. Letko, M. Topinková)
- Radošinci s hrou Štetku Na jeden dotyk
- Divadlo ASTORKA z Bratislavy s komédiou R. Slobodu MACOCHA (Furková, Krónerová, Zednikovič)
- Divadlo SNP Martin Plné vrecká peňazí
- Českú kultúru reprezentoval Miroslav Donutil (ONE MAN SHOW), žiaľ ako sám komentuje „od r. 1994 prvýkrát hrám pred poloprázdnu sálu“ (vysoké vstupné)
- hudobná skupina SENZUZ nemala veľký úspech.

Pre deti a mládež sa pravidelne poriadajú výchovné koncerty cez Slovkoncert a ZUŠ, aby sa deti zoznámili aj s inou hudbou než je ponúkaná v súčasnosti. Okrem nich boli divadelné predstavenia z Bratislavy, zo Žiliny, z Pezinka, zo Zvolena, z Martina. Z Prahy bol program s protidrogovú témou pre SŠ. Mikulášska rozprávka v réžii L. Baxovej mala i t.r. veľký úspech.

MESTSKÁ KNIŽNICA :

Jej názov je MsK Michala Chrásteka. Poskytuje základné knižničné služby (bezplatne) a špeciálne (za úhradu) aj na základe telefonických požiadaviek. T. r. rozšírila služby aj pre zrakovo postihnutých a otvorila Kútik zvukovej knihy. K dispozícii je zatiaľ 17 kníh. Do fondu knižnice celkovo pribudlo 541 kníh v hodnote 109 tis. Sk a 167 kníh darom. Bol dokončený prepis kníh z fondu ZK ROH. Vyradené bolo 236 kníh. Odoberalo sa 24 periodík. Od r. 2000 sa zavádza informačný systém LIBRIS (vyžaduje si nákup výpočtovej techniky). Najväčší počet výpožičiek mala krásna literatúra pre dospelých, potom periodiká, odborná pre dospelých, krásna pre deti a odborná pre deti. Zaznamenaný je nárast výpožičiek o 6,6% a o 46 používateľov je viac v porovnaní s r. 2001. Reprografických služieb knižnica poskytla pre 31 čitateľov, informácií 5575 a 9 rešerší. Pre MŠ a ZŠ bolo pripravených 76 podujatí pre 1781 detí. Žiaľ, upadá záujem čitateľov o besedy s autormi kníh.

KINO HRON :

Filmy sa premietajú 6x v týždni, cez prázdniny 5x. Predstavenia pre deti sú obmedzené len na zimné obdobie. Po 6 rokoch sa znovu zaktivizoval Filmový klub, má 142 členov, ktorí videli 23 filmov. Uvedených bolo celkovo 136 filmov, priemerná návštevnosť je 57 divákov. Najviac divákov mal film **Harry Potter** (2 470) a **Pán prsteňov**. Jednostranne sú preferované filmy USA.

MUZEÁLNA EXPOZÍCIA :

Od októbra 2001 je otvorená archeologická, etnografická a historická expozícia v DK, ktorú začali využívať školy na hodinách dejepisu. Najviac pozornosti návštevníci venujú artefaktom a nálezom z hradu Šášov. Fond obsahuje 70 etnografických predmetov, 21 listinných a archeologických a 193 zapožičaných predmetov. Pri 1. výročí bola otvorená expozícia PISALI NAŠU HISTÓRIU – o osobnostiach mesta a okolia. Súčasťou muzeálneho komplexu je stála expozícia výtvarného umenia, kde je inštalovaný výber z tvorby insitného umelca, rodáka zo Sv. Kríža, Jula Považana. Na počiatkový rozbeh týchto špecializovaných zariadení bola prijatá stála pracovníčka – etnografka Mgr. Zuzana Denková.

**SÚBOR HRON
MÁ 45 ROKOV :**

Oslávil ich v októbri slávnostným večerom, kde v programe vystúpili súčasní i bývalí členovia tohto folklórneho súboru. Podarilo sa opäť oživiť jeho tanečnú zložku.

**DETI V
HRONČEKU :**

Tento detský folklórny súbor pracuje od októbra 2001. Okrem vystúpení na mestských podujatiach už reprezentoval mesto na troch slovenských festivaloch. Hronček vedie Mgr. Z. Denková.

DYCHOVKA :

Naša **ŽIARANKA** oživuje rôzne mestské slávnosti. Jej vystúpenie vo francúzskom meste Durkerque v júni malo veľký úspech. Jeho ohlasom bolo i pozvanie do maďarského Kiskőrösu v septembri, kde žijú mnohí, žiaľ už asimilovaní Slováci.

Pozn. Vyhodnotenie činnosti MsKS a POS pozri v Sprievodnej dokumentácii kroniky.

X.

ZDRAVOTNÍCTVO

ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ :

Pre občanov mesta a okolia je zdravotná starostlivosť zabezpečená štátnymi a neštátnymi zdravotníckymi zariadeniami v rozsahu primárnej, sekundárnej a ústavnej starostlivosti. Siet' ambulantných zariadení je v okrese Žiar nad Hronom naplnená. Pre svojich zamestnancov, rodinných príslušníkov, ale aj obyvateľov mesta zabezpečuje sekundárnu starostlivosť aj Neštátne zdravotné zariadenie ZSNP, a.s. Zdravotnícke služby. Lekárenskú starostlivosť zabezpečujú štyri neštátne lekárne a dve výdajne zdravotných pomôcok.

NEMOCNICA S POLIKLINIKOU :

Zabezpečuje sekundárnu starostlivosť a následnú ústavnú liečbu. Je to štátna príspevková organizácia s právnou subjektivitou. Zabezpečuje služby pre cca 49 tisíc obyvateľov okresu, čiastočne aj pre okresy Žarnovica a Banská Štiavnica, t.j. pre cca 98 000 obyvateľov. Po odovzdaní bloku A polikliniky v decembri 2001 nastalo dlhé kolaudačné konanie, odstraňovanie chýb. Od 24. júna 2002 sa začalo sťahovanie ambulancií lekárov, ktoré dovtedy pôsobili v priestoroch starej polikliniky a činžiakového domu na Ul. Cyrila a Metoda. Nový blok A začal slúžiť pacientom v zmodernizovaných priestoroch. Stavebne ho realizovala spoločnosť SlovEKO LVZ, a.s. B. Bystrica od r. 1991. Postupne sa sem má presťahovať i lekáreň a riaditeľstvo NsP. Blok B, kde budú vyšetrovacie a liečebné zložky nemocnice, je kvôli nedostatku financií v nedohľadne. Rieši sa i problém starej budovy polikliniky. Podľa marcového MsZ mesto Žiar nad Hronom prikázalo nájom budovy na účely zdravotníctva. O kúpu budovy prejavil záujem v decembri Národný úrad práce, ktorý by časť priestorov ponechal zdravotným zariadeniam. Získané financie by sa mohli využiť pri dostavbe bloku B a na modernizáciu. V súčasnosti nastala **v nemocniciach SR kritická situácia** v súvislosti s novým cenovým výmerom. Od 1.1.2002 je umožnené zdravotným poisťovaniam objednávať konkrétny objem vykonaných činností u poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Všeobecná zdravotná poisťovňa, ktorá má v žiarskej nemocnici 70% poistencov, objednala na apríl 2002 len 62% výkonov, ktoré mali nemocnice v r. 2001 na 1 mesiac, čo samotné už bolo nedostačujúce. 5. apríla sa v Žarnovici stretli zástupcovia zdravotných zariadení, predstavitelia miest a obcí i štátnej správy a médií, ktorí poslali kompetentným orgánom Vyhlásenie so žiadosťou o neodkladné riešenie situácie. Podobne sa celé zdravotníctvo topí vo finančných problémoch. Žiarska NsP v r. 2002 produkuje stratu 3 milióny Sk mesačne (na 1 lôžko 13.500 Sk mesačne). Zlé sú ukazovatele o využiteľnosti oddelení :

- interné	- 76,12 %
- chirurgické	- 51,86 %
- gyn. – pôrod.	- 43,67 %
- <u>detské</u>	- <u>51,07 %</u>
všetky	- 59,64 %

Gynekologicko – pôrodnému oddeleniu pribudla novozriadená spoločenská miestnosť pre dôstojné kontakty mladých rodičov a príbuzných po narodení dieťaťa, ale aj ako oddychová či prednášková miestnosť pre pacientky. Už 5

rokov sa v Žiari používa aj metóda bezbolestného pôrodu (epidurálna analgéza) – úspešne, bez nebezpečia ochrnutia.

Prínosom pre celú nemocnicu je časť **novej techniky** ako napr. dar Nadácie ZSNP – pojazdny RTG prístroj talianskej firmy AMEDIS v hodnote 1 milión Sk, nová endoskopická zostava s videogastroskopom, videokolonoskopom a ďalším príslušenstvom v cene 1 400 000 Sk na diagnostiku a liečbu ochorení zažívacieho traktu a hrubého čreva. Od r. 1996 sa v Žiari využíva metóda artroskopie operácie v špeciálnej anestéze, ktorá rýchlo zistí poškodenie kĺbov, ošetrovanie skrátí rekonvalescenciu na 1-2 dni a stopy po zákroku sú nebadateľné. Vďaka sponzorstvu Slovalca, a.s. bolo zakúpené ergometické pracovisko, čím sa skrátí diagnostika kardiovaskulárnych ochorení. Dňa 10. decembra 2002 bol ministrom zdravotníctva odvolaný riaditeľ NsP MUDr. Igor Dudinský a menovaný **staro-nový riaditeľ MUDr. Pavol Učník**. Od 1.1.2003 **prechádzajú kompetencie** zo štátu na zriaďovateľskú pôsobnosť Banskobystrického samosprávneho kraja (VÚC). K 30. XII. dosiahla ročná strata NsP 56 miliónov Sk, neuhradené záväzky 85 miliónov Sk. Najväčším problémom je platobná neschopnosť pre vysoké mzdové náklady. NsP čakajú preto veľké zmeny, aby vôbec mala budúcnosť.

ŠTÁTNY ZDRAVOTNÝ ÚSTAV :

Vykonáva štátny zdravotný dozor nad poskytovaním zdravotnej starostlivosti v spádovej oblasti 3 okresov. Jeho sídlo je v Žiari nad Hronom. Doteraz bolo rozptýlené na 4 pracoviskách. Od januára 2003 sa má sťahovať do zrekonštruovaných priestorov spoločnej budovy na Ul. Cyrila a Metoda. Ústav má odbory : hygiena, epidemiológia a preventívno – pracovné lekárstvo. Cieľom ŠZÚ je skvalitňovanie zdravotnej starostlivosti, minimalizovanie rizika ohrozenia zdravia pacientov i zdravotných pracovníkov. Pri 50. výročí vzniku prevencie a ochrany zdravia a prijatia zákona o hygienickej a protiepidemiologickej starostlivosti sa dňa 30. mája 2002 uskutočnila slávnostná akadémia za účasti 110 bývalých i súčasných pracovníkov ŠZÚ a 14 hostí. Hlavný príhovor mal súčasný riaditeľ **MUDr. Milan Kortiš**, ktorý odovzdal 24 pamätných medailí a 51 ďakovných listov. Špeciálne bol ocenený MUDr. Hlavnička ako uznávaný odborník v oblasti a dlhoročný riaditeľ.

ZVYŠOVANIE ODBORNOSTI :

V marci sa uskutočnilo stretnutie necelých 50-tky neštátnych chirurgov – špecialistov z celej SR na tému zavádzania jednoduchovej chirurgie ako možnosti pre súkromných chirurgov, čo umožňuje novela zákona od 1. apríla. V dňoch 20. a 21. marca 2002 bol **XI. ročník Dní primára Straku** v MsKS na tému Starostlivosť o ženu, matku a dieťa s medzinárodnou účasťou. Odborníci prišli z Brna, Bratislavy, Martina B. Bystrice, Zvolena, V. Hágov, Žiliny, Trnavy a Žiaru nad Hronom. Po zjazdoch Slovenskej gynekologicko – pôrodnickej spoločnosti ide o najkvalitnejšiu akciu. Jedným zo sponzorov je i Mestský úrad v Žiari nad Hronom. Pamätnú medailu t.r. dostala Nadácia ZSNP za viacročnú pomoc pri príprave Strakových dní.

6. júna 2002 sa konal III. žiarsky rádiologický deň s prednáškami špičkových odborníkov, ktorý organizuje rádiodiagnostické oddelenie NsP a Spolok lekárov v Žiari nad Hronom. Pripravuje sa jeho celoštátna platnosť. Analyzuje sa na ňom aj zlá situácia v zdravotníctve. Zaujímavá bola prednáška MUDr. Slobodníkovej o rezervách v mamografii.

12. septembra 2002 sa konal **II. ročník Žiarskeho sesterského dňa** za účasti a pomoci lekárov. Boli tu okrem odborného seminára prezentované moderné zdravotné pomôcky. Deň organizovala NsP Žiar nad Hronom v spolupráci

s Regionálnou komorou sestier pre región Žiaru nad Hronom B. Bystricu, Zvolen, V. Krtíš.

**NEBEZPEČIE
PRE
OBYVATEĽOV :**

Najnebezpečnejšia je rakovina, ktorá v SR ohrozuje každého 3. občana. 23. Jej vzostupný trend sa snaží zabrzdiť spoločnosť Zdravotnícke služby, s.r.o., ktorá od júla 2002 zaviedla do praxe komplexný onkologický preventívny program, ktorého cieľom je včas odhaliť nádorové ochorenie. Riaditeľ spoločnosti MUDr. Miroslav Slávik potvrdil jeho opodstatnenie už na jeho začiatku. Na boj proti rakovine prispel i tradične poriadaný Beh Terryho Foxa, pri ktorom bolo vyzbieraných 10.027,- Sk. Od r. 1977 sa Ligou proti rakovine v SR organizuje Deň narcisov. V uliciach nášho mesta sa už šiestykrát rozbehla akcia pripnutia narcisu, čo symbolizuje solidaritu so záujmom o spoločné riešenie problému rakoviny. Z peňazí súčasne prebiehajúcej zbierky sa financuje program výskumu príčin tejto choroby. T.r. 75 študentov – žiarskych gymnazistov vyzbieralo v meste 53.600,- Sk. Zbierka v NsP činila 13.963,- Sk. Veľmi nepríjemným ochorením sa objavila **žltáčka typu A** („choroba špinavých rúk“) v októbri – 1 prípad na ZŠ Ul. Janského a 1 na ZŠ Ul. Jilemnického. V okrese sa tiež robili hygienické opatrenia v 17 prípadoch ochorenia. Už 12 rokov trvá **protidrogová prevencia**. Žiaľ, počet páchatel'ov trestných činov pod vplyvom drog rastie a klesá ich veková hranica. V Žiari chýba psychiater na liečbu drogových závislostí mládeže. V meste sa vyskytuje najmä heroín a pervitín na čiernom trhu.

ČERVENÝ KRÍŽ :

Územný spolok Slovenského Červeného kríža vykonáva cennú činnosť. V máji organizoval obvodnú i okresnú súťaž hliadok mladých zdravotníkov v poskytovaní prvej pomoci. Mladé družstvo dobrovoľných pracovníkov ČK zo Žiaru nad Hronom už tretíkrát reprezentovalo Slovensko na európskej súťaži v poskytovaní prvej pomoci.

Súťaž 31. augusta 2002 bola v Belgicku v Ghente a medzi 21 družstvami sa SR umiestnila na peknom 8. mieste zásluhou Žiarčanov. Primátor mesta družstvo ocenil aj prijatím v obradnej sieni a zápisom do Pamätnej knihy.

19. novembra 2002 boli v obradnej sieni prijatí aj dobrovoľní darcovia krvi. Odovzdané boli tieto Plakety MUDr. Janského :

- bronzová	- 28 darcom
- strieborná	- 13 darcom
- zlatá	- 7 darcom
- diamantová	- 2 darcom : Čunderlík Ladislav, Hrmová Lýdia

XI.

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

CELKOVÝ STAV : Žiarska kotlina je od päťdesiatych rokov 20. storočia atakovaná unikátnymi škodlivinami. Poškodzuje sa nimi ľudské zdravie priamo i nepriamo (cez vodu a pôdu). Najväčšie zdroje znečisťovania ovzdušia sú ZSNP, a.s., Slovalco, a.s., - výroba hliníka a energie. V posledných rokoch sa stav podstatne zlepšil. Ak v r. 1995 bol index znečistenia ovzdušia 2,4 (IZO), v r. 2000 bol len 1,1 t. zn. mierny stupeň znečistenia. Indície smerujú ku slabému stupňu znečistenia. Relatívne vyšší stupeň znečistenia je dosiahnutý v prašnosti a v emisii CO – oxidu uhoľnatého (v porovnaní s ostatným územím SR). Súčasťou fotochemického smogu je **ozón**. Koncentrácia ozónu má mierne vzrastajúci trend, keďže sa opakujú tropické horúčavy v lete. V niektorých dňoch horúčav boli dokonca prekročené emisné limity v poludňajších hodinách.

Oxid uhoľnatý (CO) vzniká pri nedokonalom spaľovaní fosílnych palív, je vo výfukových plynch. Za r. 1995 – 2002 vďaka ekologizácii výroby nedošlo k prekročeniu emisných limitov.

Oxid siričitý (SO₂) sa vyskytuje hlboko pod normou limitu. Vo vykurovacom období sú hodnoty vyššie.

Oxidy dusíka (Nox) vykazujú sezónnosť (zhoršené rozptylové podmienky v chlade, inverzia kotliny – skleníkový efekt).

Fluoridy nemali prekročené limity, hoci v meste sú hodnoty aj im blízke. Do r. 1990 obsah fluoridov prekročoval prípustné koncentrácie 3 – 5 násobne. V r. 1992 – 5 sa postavila nová elektrolýza, staré bloky sa odpájali a v r. 1996 už ani jedna vyšetrená vzorka neprekročila normu dennej koncentrácie.

Prašnosť nezaznamenala prekročenie prípustných koncentrácií.

Obsah **ťažkých kovov** v polietavom prachu je hlboko pod normou.

Následne sa zlepšila i kvalita pitnej vody. Mesto je prevažne zásobované zo vzdialených nekontaminovaných zdrojov. Zlepšuje sa i kvalita pôdy. Ak sa v zemiakoch v r. 1993 ešte nachádzal v priemer až trojnásobný obsah limitu fluoridov, tak v nasledujúcich rokoch už neboli prekročené prípustné hodnoty. V súvislosti s pôsobením škodlivín v minulosti možno predpokladať u obyvateľov t.č. ešte zvýšený výskyt ochorení dýchacích ciest, nádorových ochorení, obehového systému a alergií. Roky, kedy uvidíme, či sa zúročila modernizácia výrobných technológií v ZSNP v zlepšení zdravia obyvateľov, ešte len prichádzajú.

ÚDAJE ZO ZSNP : Údaje o znečisťujúcich látkach vypustených zo zdrojov ZSNP :

Povolené limity priemernej ročnej koncentrácie (ihr) :

- SO ₂	- ihr = 60 µg.m ⁻³
- NO _x	- ihr = 80 µg.m ⁻³
- prach	- ihr = 60 µg.m ⁻³
- fluoridy	- ihr = 1 µg.m ⁻³

Namerané ročné koncentrácie v Žiari nad Hronom :

Škodlivina :	r. 2000	r. 2001	r. 2002
SO ₂	6,29	3,61	1,94
NO _x	14,98	10,62	15,26
prach	17,78	10,04	17,19
fluoridy	0,47	0,47	0,57

REVITALIZÁCIA ŽIARSKEJ KOTLINY :

Ide o ekologický program na 7 – 10 rokov s investíciou 490 mil. Sk :
Biologická rekultivácia kalového poľa sa pozastavila, keďže sa musí urýchlene riešiť problém alkalických vôd. 2 ha vrchnej časti sa prekryli nepriepustnou vrstvou, aby sa zabránilo ďalšiemu lúhovaniu obsahu vodnými zrážkami. Úprava sa realizovala holandskou technológiou HYDROSTAB. V r. 1997 – 2002 bola rekultivovaná stará skládka priemyselného odpadu. Bola zakrytá zeminou, odvodnená na ploche 6,5 ha a zatravnená. Na vysadenej d'ateline lúčnej sa po 50 – ich rokoch znovu objavili včely, ktoré sú citlivým indikátorom znečistenia prostredia, ony prvé vyhynuli pri začatí výroby hliníka starou technológiou. Ozdravenie katastra Horných Opatoviec signalizujú aj stopy voľne žijúcej zveri. Tak hlinikáreň vracia prírode späť, čo je vzala pred polstoročím. Náklady na rekultiváciu rôzneho odpadu (asi 700 tisíc m³) dosiahli 36 miliónov Sk. T.r. privalové dažde už na zrekultivovanej skládke narobili dost' škôd. Pridali sa aj „vykopávači“ kovov, ktorí vyhrabaný kov speňajú v zberných surovinách.

PROJEKT ZELENÉ MESTO :

Od r. 1997 sa v meste objavujú v rámci projektu nové zelené plochy. Zásadne tu zasiahlo Slovalco, a.s., ktoré spolu s mestom vypracovalo projekt v hodnote 6 miliónov. V čase od jesene 2002 do jari 2003 sa vysádzajú priestory Ul. Hutníkov, Svitavskej, Pod Vršky, Centrum II. V pláne je výsadba :

- listnaté stromy - 627 ks
- ihličnaté stromy - 310 ks
- listnaté kry - 10 615 ks
- ihličnaté kry - 2 866 ks

Realizáciou tejto výsadby, ktorú zabezpečuje Slovalco, sa má najmä eliminovať oxid uhlíka priamo v obytnej časti mesta, zlepšiť životné prostredie a skrášliť mesto.

VODA JE ŽIVOT :

Pri príležitosti Svetového dňa ochrany vodných zdrojov sa **22. marca** uskutočnilo

1. Vyšetrenie 175 vzoriek vody Štátnym zdravotným ústavom. Z nich bolo 64,4% hygienicky nevyhovujúcich, čo je o 15% horšie ako vlani. Vzorky majú veľa dusičnanov.
2. Závod Povodie Hrona vo Zvolene pripravil Deň otvorených dverí pri vodnom toku Hrona za Rybárskou baštou. Verejnosť – najmä žiaci a študenti sa oboznámili s prácou vodohospodárov, ochranou životného prostredia, protipovodňovou ochranou, videli ukážky techniky (vozidlá, čerpadlá,

záchytné zariadenia na ropné havárie, proces odberov vzoriek vody), ba i historické exponáty.

**SKLÁDKY
ODPADU :**

1. **Priemyselný odpad** – má novovybudovanú skládku, o ktorej inšpekcia z B. Bystrice v marci 2002 skonštatovala, že vyhovuje aj prísnyim ekologickým kritériám. Okrem odpadu ZSNP sem pribúdajú odpady externých pôvodcov z územia bývalého Stredoslovenského kraja. Je tu povolené i zneškodňovanie niektorých nebezpečných odpadov. Vlni ich bolo 5 678,381 ton. Preto je skládka pod neustálou kontrolou.

2. **Komunálny odpad** – má skládku TKO pre mesto a 28 obcí v okolí vybudovanú na 9 ha tiež v katastri bývalých Horných Opatoviec. V r. 2002 bola tu i dobudovaná hala na triedenie odpadu. So separáciou odpadu mesto začalo v r. 1996 len vo vyčlenených zónach. V decembri 2002 boli v celom meste na 91 stanovištiach rozmiestnené žlté, modré a zelené kontajnery na odpad plastov, papiera a skla. Obyvatelia nie vždy ešte chápu dôležitosť separácie. Množí sa najmä odpad z plastov. TS s.r.o. majú kalendár odvozu. Mesto pripravuje v rámci investícií do r. 2005 vybudovať kompostáreň.

XII.

DUCHOVNÝ ŽIVOT

Sa viaže so životom najpočetnejšieho rímsko – katolíckeho vierovyznania obyvateľstva a dekanátom tejto farnosti v meste. Dekan i kapláni farnosti sa stali súčasťou života mesta. Pôsobivé sú ich príhovory v mestskej televízii.

SČÍTANIE

Podľa sčítania obyvateľstva SR v r. 2001 z počtu 19 945 obyvateľov mesta sa k jednotlivým vierovyznaniam prihlásili občania nasledovne :

PODĽA

VIEROVYZNANIA :

- Rímskokatolícka cirkev	12 379
- Evanjelická cirkev	622
- Kresťanské zbory	87
- Grécko - katolícka cirkev	86
- Reformačná kresťanská cirkev	37
- Cirkev Bratská	35
- Starokatolícka cirkev	29
- Náboženská spoločnosť Jekovovi svedkovia	27
- Cirkev adventistov siedmeho dňa	23
- Pravoslávna cirkev	20
- Evanjelická cirkev metodistická	15
- Bratská jednota baptistov	10
- Cirkev československá husitská	8
- Židovské náboženské obce	7
- Apoštolská cirkev	1
- Iné	32
- Nezistené	1 434
- Bez vyznania	5 093

OMD GLORIAM :

12. januára 2002 svoje 10. výročie vzniku oslávil verejným koncertom v Kostole Sedembolestnej P. Márie spevácky zbor mladých OMD Gloriam. Vedie ho Mgr. Rastislav Pittner. Mládež mesta takto aktívne využíva voľný čas. Záujem o koncert bol veľký.

HISTORICKÉ EKUMENICKÉ STRETNUTIE :

23. januára 2002 v podvečer Svetového dňa pokoja a stretnutia predstaviteľov náboženstiev v Asisi, na ktoré pápež Ján Pavol II. pozval vyše 200 účastníkov, sa v Kostole Sedembolestnej P. Márie historicky po prvýkrát stretli na spoločnej bohoslužbe veriaci katolíckej a evanjelickej cirkvi z dekanátu (Žiar a okolie i z Kremnice). Stretnutie bolo pôsobivé a nádejné.

ANTON NEUWIRTH MEDITUJE S NAMI :

Diplomat MUDr. Anton Neuwirth, Dr. H.c. na pozvanie Klubu kresťanských demokratov, MO MS za spoluúčinkovania Holúbkov z Kríža (Pozri záznam z r. 2001.) na besede v MsKS za prítomnosti asi 200 účastníkov zaujímavo meditoval o živote v duchu svojej životopisnej knihy Liečiť zlo láskou. Od r. 1994 – 98 bol veľvyslancom vo Vatikáne, prispel k Zmluve SR s Vatikánom.

- POŽIARE FARSKÝCH OBJEKTOV :** V apríli horela hospodárska budova Rímsko – katolíckeho farského úradu, ktorú lokalizoval privolaný Hasičský a záchranný zbor v Žiari. Ďalší požiar vypukol v novembri vo viacúčelovej budove fary. Škoda činí asi 400.000 korún. Policajti zistili, že požiar založili neúmyselne dvaja 14 a 15 – roční chlapci. Zohrievaní sa pri ohni založenom v hrnci a z miesta činu ušli.
- VÝZNAMNÁ ZMLUVA :** 17. júna 2002 bola podpísaná Zmluva medzi Banskobystrickým biskupským úradom a mestom Žiar nad Hronom, podľa ktorej biskupský úrad daruje mestu areál Parku Š. Moysesa s pozemkami pod kaštieľom v hodnote 36,4 milióna Sk a mesto za symbolickú korunu predáva biskupskému úradu novú budovu školy t.č. cirkevnej ZŠ Š. Moysesa na Ul. A. Kmet'á. Zmluvu parafovali : biskup Mons. R. Baláž a primátor JUDr. M. Hrmo.
- PERSONÁLNE : ZMENY FARNOSTI :** Dekanom farnosti zostáva dp. ICLic Ján Minárik. Od apríla 2002 pôsobí ako diecézny ekonóm dp. Ing. Ľudovít Frindt na Rímsko – katolíckom farskom úrade v Žiari nad Hronom. Dňa 1. júla 2002 dostal farský úrad posilu príchodom nového kaplána dp. Martina Félix, ktorý súčasne dostáva do osobnej pastorácie duchovný rozmer cirkevnej ZŠ. Duchovnou posilou je i dp. Štefan Flimel, ktorý sa prisťahoval do mesta v čase svojho dôchodkového veku z pôsobiska v Janovej Lehote. Duchovný život v meste pomáhajú rozvíjať tri rádové sestry. V auguste odišla sr. Eva a prišla sr. Františka z rádu Mariánok. Zostáva sr. Sylvia a sr. Pavla. 15. septembra 2002 sa s farnosťou rozlúčil dp. kaplán MUDr. Milan Žila, ktorý odchádza do Vrútok. Vo farnosti sa zapísal svojou horlivosťou, pekným spevom, výkladom evanjelia i individuálnym prístupom k veriacim. Oslovil všetky vrstvy obyvateľstva, najmä mládež. Už 16. septembra bol predstavený nový diakon Jaroslav Mažáry.
- 1. VÝROČIE NOVÉHO KOSTOLA :** 22. septembra 2002 mesto oslávilo prvé výročie konsekrácie Kostola Sedembolestnej Panny Márie sv. omšou. Kostol slúži všetkým obyvateľom mesta, veriacim i neveriacim, konajú sa v ňom aj slávnosti, koncerty, stretnutia. Je požehnaním pre mesto. Najväčšiu vďaku zaň si zasluhuje súčasný dekan farnosti ICLic Ján Minárik. Neoceniteľným prínosom bola misijná činnosť pátra Černaja, i podiel riaditeľa ZSNP, a.s. J. Pittnera. Ku komplexu kostola chýba ešte fara s pastoračným centrom a vo vnútornom zariadení lavice na chóre, organ i reliéfy Krížovej cesty.
- KONZERVÁCIA KOSTOLA SV. VAVRINCA :** V októbri sa začali záchranné práce na streche kostola v bývalej obci Horné Opatovce, ktorý bol vlni vyhlásený za kultúrnu pamiatku. Finančne prispieva MK SR. Nadácia ZSNP, mesto a dobrovoľné zbierky pôvodných obyvateľov.
- DIECÉZNE VEČERADLO :** 26. Októbra Kostol Sedembolestnej P. Márie prijal hostí z celej Banskobystrickej diecézy na Mariánske večeradlo. Okrem prednášky na ZŠ Ul. Janského sa účastníci na záver prešli aj ulicami mesta v usporiadanom sviečkovom pochode.
- PLES MLADÝCH :** 9. novembra 2002 bol v Žiari v MsKS v poradí tretí diecézny ples mladých. Začal slávnostnou omšou, ktorú celebroidal biskup Mons. R. Baláž. Pes sleduje cieľ zábavy katolíckej mládeže s vylúčením alkoholu a drog.

**ÚDAJE ZA
ROK 2002 :**

Rímsko – katolícky farský úrad za rok 2002 registruje :

- počet krstov - 122
- počet sobášov - 28
- počet pohrebov - 88

XIII.

ŠPORT

- PREVOD MAJETKU :** Mesto od 1. januára 2002 preberá za symbolickú cenu 1,- Sk majetok ŠK ZSNP : športovú halu, tribúnu na futbalovom štadióne a zimný štadión s tým, že ŠK ho bude ako nájomca naďalej používať. Mesto v spolupráci s generálnym sponzorom ZSNP bude naďalej šport podporovať. Zmeny v majetkových podieloch ŠK ZSNP : 81% majetkového podielu má mesto, 18% ZSNP, 1% TJ ZSNP. Zaujímavý zostal pomer hlasov v ŠK : ZSNP, a. s. 68 hlasov, mesto 31, TJ – 1.
- ZIMNÝ ŠTADIÓN :** Rok 2002 sa zapisuje dôležitou udalosťou – začali sa práce na vybudovaní nového polyfunkčného stánku športu a kultúry na zimnom štadióne. Po rekonštrukcii ľadovej plochy a chladiaceho systému pred 2 rokmi sa začalo so zastrešením štadióna za predpokladanú sumu 22 miliónov Sk. Financie tvoria združené prostriedky Slovalca – 12,5 milióna Sk, ZSNP – 4,9 milióna a mesto – 4,6 miliónov. Práce sa začali oneskorene – v máji, daždivá jeseň a silné mrazy práce posunuli do jari 2003. Nadväzné opláštenie novej haly sa v súčasnosti však javí kvôli finančnému zabezpečeniu v nedohľadne.
- NAJÚSPEŠNEJŠÍ U PRIMÁTORA :** Primátor mesta JUDr. M. Hrmo 18. januára 2002 prijal v obradnej sieni 53 športovcov. **Majstri Slovenska za r. 2001 :** v streľbe – Ivan Bublák, Zuzana Gašparová, Sandra Stančeková, vo viacboji všestrannosti – Ing. Marián Guľa, Oľga Kvasová, v cyklistike veteránov nad 60 r. – Július Jánoš. V kategórii žiaci boli ocenení 15, dorast – 16, juniori – 3, dospelí - 13. O rok neskôr novozvolený primátor Mgr. Ivan Černaj 16. I. 2003 prijal v obradnej sieni 49 športovcov – **za rok 2002 :** **Majstri Slovenska :** v športovej streľbe – Pavel Okuliar, Lukáš Nárožný, Martin Paučo, Sandra Stančeková, Peter Kukučka, vo vodáckom viacboji P 5 – Ing. Jaroslav Lukáč, Peter Tóth. Nasledovali žiaci s najväčším počtom ocenení – 25, potom dospelí – 7, dorast - 6, juniori – 3.
- 45 ROKOV RTVŠ :** V obradnej sieni 20. apríla primátor prijal 29 zástupcov športu a 4 hostí pri príležitosti 45. výročia Rekreačnej telesnej výchovy a športu.
- STRELCI :** Podľa úspechov možno r. 2002 nazvať „**rokom strelcov**“. Niekoľkonásobným držiteľom majstrovskej a I. výkonnostnej triedy je Rastislav Grúber. 2. miesto na majstrovstvách SR získali aj Lucia Soporská, Marek Pilník, Jana Krajčíková, 3. miesto – Vladimír Stajník. Zvlášť je cenný prínos mladých strelcov, najmä žiakov ZŠ na Janského ul. V regionálnych súťažiach bol 2x absolútnym víťazom Ivan Bublák.
- VODÁCI :** ŠK vodáctva a raftingu zaznamenáva úspechy. Okrem 2 majstrov SR v kategórii muži sú úspešní aj dorastenci a ženy. Na Hronskom vodáckom maratone 5. ročník zdolávalo 7 družstiev 40 km – ŠK ZSNP skončil na 2. mieste.

BASKETBAL : Úspechom je udržanie sa Žiaru v II. kole. Počet členov družstva dospelých je t.č. nízky, v sezóne 2002 – 3 nebude hrať v súťaži. O úspechy sa postarala mládež – minibasketbalisti, keďže 4 roky trvá ich kvalitná príprava trénermi Miroslavom Grznárom a Eduardom Frickým. V sezóne 2001/2 získali titul Majstri SR, najlepším hráčom je Richard Grznár. Ml. minibasketbalisti získali bronzovú medailu (najlepší hráč Patrik Vallo), 4. miesto na majstrovstvách SR získali st. žiaci (najlepší Milan Žiak). Do I. ligy postúpilo družstvo st. žiakov (výrazní hráči M. Šály a M. Fábry). Titul Majstri SR vybojovali minibasketbalisti po 22 rokoch. Novú sezónu sa hrá len mládežnícky basketbal – 5 družstiev aj vďaka ZŠ na Jilemnického ul., kde je športová trieda a ZŠ na Ul. M. R. Štefánika, kde sa hrávajú majstrovské zápasy.

VOLEJBAL : V júni po odstúpení Ing. Mnicha bol za prezidenta Volejbalového klubu ŠK ZSNP zvolený **Ing. Ivan Tóth**. Výkonných riaditeľom sa v apríli stal J. Číž. Klub patrí k popredným na Slovensku víťazstvami i množstvom súťažných družstiev. I. ligu hrajú juniorky (tréneri Dobrovič, Bieliková, výrazné hráčky Jana Mrázová, Alexandra Gašparovičová, Lenka Kazarová, Miroslava Šáleková) – dokázali vyhrať nad špičkovými družstvami (ako jej Slávia UK Bratislava, SH Senica), stali sa Majsterky SR. Naše extraligistky v sezóne 2001-2 síce skončili na 5. mieste, ale v priebežnej tabuľke v decembri boli na 2. mieste (ocenená hráčka bola Elena Osvaldová).

KARATE : Začína s novou generáciou pretekárov, keďže starší odchádzajú študovať do iných miest. Napriek tomu sú výsledky pekné. Na konci roka boli medzi najúspešnejšími športovcami ocenení v kategórii žiakov 9 karatisti (M. Kabina, D. Tatárová, R. Šatan, P. Bahno, Z. Bahúlová, P. Szentiványi, A. Garajová, Z. Formáčková, K. Schwarzová).

FUTBAL : Zostáva najpopulárnejším športom aj v Žiari nad Hronom. Z 240 aktívnych hráčov tvorí mládež 200 člennú základňu. V I. lige hrajú starší a mladší žiaci futbalových tried na ZŠ Janského ul. (tréneri Mgr. Foltán, Mgr. Nemeč, Mgr. Štanga). Z mladších žiakov bol ocenený Igor Kochoľ. Stávajú sa nádejou žiarskeho futbalu, keďže družstvo mužov sa po zápase s B. Bystricou znovu rozlúčilo s II. ligou. Na jeseň 2002 v III. lige je mužstvo Žiaru na 2. mieste tabuľky. Novým trénerom je skúsený **Viliam Ilko**. Medzi dobrých hráčov patria Marcel Jelenčík a Marek Bončo. Káder družstva bol omladený. Mimoriadne úspešné sú futbalistky - ženy a žiačky (tréneri Ing. Šipikal a Milan Dvonč). V I. lige dosahujú ženy absolútnu špičku na Slovensku. Marcela Ižová, Marcela Lukáčová, Katarína Girášková a Edita Surovcová sa ocitli v slovenskej jedenástke roka 2002. V polovici roka sa začalo s prípravou futbalového ihriska s umelou trávnatou plochou. Tak na Slovensku pribudne tretí umelý trávnik, ak sa v r. 2003 dokončí.

HOKEJ : Na Slovensku je t.r. po získaní titulu Majstri sveta hokej najobľúbenejším športom. V Žiari hrá družstvo mužov v II. hokejovej lige. V jarnej časti skončili výborným finišom na 3. mieste skupiny Západ. Od augusta sa hrá iba na klziskách súperov (keďže štadión sa zastrešuje), kde zaznamenávajú úspechy. V decembri sú muži na 4. mieste. Hokejový klub má t.r. 5 družstiev. V II. lige hrajú muži, dorast, st. a ml. žiaci. V detských a mládežníckych ktg. hokej hrá asi 200 hráčov. 24. II. bol mestský karneval na ľade, kde sa prezentovalo až 80 masiek,

CYKLISTI : Tomuto ťažkému, ale peknému športu sa venuje len malá hŕstka nadšencov. Ocenenie mesta za r. 2002 získal Peter Doležal za popredné miesta v cestných pretekoch, v maratónoch a i. Druhým úspešným cyklistom je Vladimír Opreňák. Odchovankyňou TJ ZSNP je majsterka Slovenska 27-ročná Janette Böhmová (prešla do Prešova).

Po 9 rokoch sa Žiar stal cieľom 2. etapy 46. ročníka medzinárodných cykl. pretekov **SEAT Okolo Slovenska** (29. august). Víťazom 2. etapy sa stal Belgičan ukrajinského pôvodu Igor Abakumov. Tretí bol Róbert Glajza (celkovo ôsmy), ktorého trénuje František Sitora zo Žiaru. Predseda organizačného výboru poďakoval Žiaru za vysokú športovo – spoločenskú úroveň prípravy pretekov. Primátor cyklistov prijal v obradnej sieni.

ATLETIKA : Masovému rozvoju tohoto športu pomáhajú preteky (zaradené aj do kalendára bežeckých podujatí Slovenska), ktoré organizuje mesto v spolupráci s CVC a Atletickým klubom ŠK ZSNP, resp. aj s regionálnymi obecnými úradmi :

Beh oslobodenia 5. IV. – XIV. ročník v ktg. žiakov, dorastu a dospelých (najstarší účastník z Topoľčian mal 77 rokov).

Žiarsky polmaratón 15. VI. – X. ročník Žiar – Lutila – Slaská a späť - 54 pretekárov. Ján Križák zo Skalice bol už 5x víťazom behu mužov. Zo Žiaru bola na 1. mieste juniorka Monika Najšelová, na 3. Andrea Kleinová.

Beh SNP do vrchu (Šibeničného) 28. VIII. – pre deti a mládež, mal menšiu účasť, organizoval sa prvý raz.

Silvestrovský beh 30. XII. – XI. ročník za neobvyklého daždivého počasia mal účasť 29 mužov, 9 žien, žiaci, dorast. Celkový víťaz R. Rolko, účasť mala víťazka Svetového pohára v behu na 100 km – Kysučanka A. Balošáková.

Atletický klub ZSNP (tréner Ing. Miroslav Rybársky) mal menej úspešnú sezónu, zápasí s problémami. Člen slovenskej juniorskej reprezentácie trojskokanov Žiarčan Marián Gajdošík mal za r. 2002 najlepší výkon – 14,62 m.

TENIS : **Stolný tenis** zaznamenal oživenie zásluhou Ing. Kvaká, Ing. Barniaka a Š. Oravca. A družstvo reprezentuje ŠK v II. lige stred. Slovenska. Majstrom kraja je Ľ. Majerčík a 3-násobným majstrom regiónu je Martin Hudec.

Tenis - v II. lige družstvo žien obsadilo 3. miesto v tenise. Kmeňové hráčky Tenisového klubu ŠK ZSNP Lýdia Pavúková a Ivana Zelinová sú držiteľky bronzovej medaily majstrovstiev SR – dorast (hrali za Slov. Ľupču). Už tradične sa konali regionálne turnaje O pohár primátora mesta (účasť 40 tenistov), Tenis Cup OTEC a SYN (účasť 15 párov, 2. miesto primátor M. Hrmo so synom) a celoštátny turnaj PEGOS – FUJI CUP – žiaci do 12 r. (účasť 23 hráčov), víťaz Richard Grznár zo ŠK ZSNP.

**ŠPORTOVO -
TANEČNÝ KLUB :**

Tanec má v meste 20-ročnú tradíciu vďaka manželom Víťazkovcom a podpore mesta. Z roka na rok majú kvalitnejšiu úroveň majstrovstvá Slovenska v plesových choreografiách, ktoré sa v Žiari konali 27. IV. už 2. krát. T.r. sa zúčastnilo 18 tanečných kolektívov zo SR a Čiech. Žiarske TAJOMSTVO NOCI získalo 3. miesto. 12. mája v MsKS bola celoslovenská súťaž O pohár primátora mesta v štandardných a latinsko – amerických tancoch. Súťažilo 155 párov v 4. ktg. za účasti asi 300 divákov. Z domáceho ŠTK Stella získal pár Štefan Kysel a Žofia Žabková pohár primátora.

- TURISTIKA :** Turistický klub ZSNP s mestom a ochráncami prírody už piatykrát organizoval Hviezdicový výstup k jazierku Slobodné. 5. mája sa zišlo až 170 účastníkov. Trasa má obnovené turistické značky. Po viacerých rokoch úsilia je upravená a vyznačovaná trasa náučného chodníka „Šibeničný vrch“ s ôsmimi zastávkami. Nedostatok financií, ale aj obavy z vandalizmu sú príčinou, že informačné tabule ešte neexistujú. Existuje len bulletin – sprievodca náučného chodníka.
- LYŽOVANIE :** Zaujímavú prezývku „železný muž“ získal Žiarčan Peter Garaj v decembri 2001 za prekonanie množstva prekážok (pád, zranenie) na ojedinelom a zrejme najťažšom šampionáte na svete v zjazdovom lyžovaní trvajúcim nonstop 24 hodín v US Colorado – Aspen. Zúčastnilo sa ho 10 tímov z celého sveta. Slováci zásluhou P. Garaja získali 7. miesto.
- PLÁVANIE :** Krytá plaváreň v meste poskytuje výborné podmienky pre tento šport. Známy je Veľkonočný turnaj žiakov ZŠ. II. ročník plaveckých pretekov všetkých kategórií žiactva organizoval Mestský plavecký klub Delfín pre kluby zo Štiavnice, Handlovej a Žiaru. Najviac víťazov bolo z B. Štiavnice.
- THAJ BOX :** Tento exotický šport získava obľubu aj v meste. Za podpory mesta sa uskutočnil 13. júla v MsKS veľký program s medzinárodnou účasťou. Bojové umenia z Ázie začína tu trénovať odborník z Thajska.
- MOTOKROS :** Pár nadšencov Motokrosového klubu Lovčica – Trubín pripravilo už dve akcie celoslovenského charakteru pri Ábelovom mlyne. Tu pripravujú trať s perspektívou európskej úrovne. Nultý ročník bol 14. apríla a 1. motokrosový terénny pretek (93 jazdcov) 28. júla.
- ŠPORTOVÝ DEŇ 15. JÚL :** Mesto pripravilo turnaj už 6. ročníka v streetballe – v 5 ktg. bolo prihlásených 35 družstiev z regiónu. Ide o tzv. „pouličný basketbal“ na 1 kôš, z 5 hráčov traja aktívne hrajú. Hral sa i nultý ročník plážového volejbalu – 10 družstiev žien, keďže sa Technickým službám a mestu konečne podarilo zabezpečiť ihrisko. O obidva turnaje bol veľký záujem verejnosti. V meste sa v apríli organizovali aj turnaje v nohejbale a volejbale neregistrovaných hráčov (k výročiu oslobodenia mesta). Množstvo športových akcií bolo aj v rámci Žiarskych dní v októbri.
- STAROSTOVIA ŠPORTUJÚ :** 26. mája v Hontianskych Nemciach sa už 11. krát stretli asi 50 primátori a starostovia žiarskeho a zvolenského regiónu v rámci družby aj v športovom zápole. Vo futbale remíza, k najlepším tenistom patrili žiarsky primátor.
- ŠPORT ZDRAVOTNE POSTIHNUTÝCH :** Už ôsmykrát sa v areáloch ZŠ na Ul. Janského a M. R. Štefánika uskutočnil športový deň pre zdravotne postihnutých – trojboj (hod guľou, oštepom, granátom), streľba zo vzduchovky, stolný tenis. Akciu zaštitilo mesto a CVČ. Okrem spokojnosti zo športu mali účastníci radosť zo stretnutia, čím sa aspoň trochu umenšuje ťažká situácia invalidov. Založený bol i nový športový klub pre postihnuté deti – v októbri.

**PÓDIOVÉ
SKLADBY :**

Slovenský zväz Rekreačnej telesnej výchovy a športu v SR organizoval 16. septembra VI. festival pódiových skladieb v našom meste – v DK bolo 15 súborov, 30 skladieb, 24 autorov zo SR.

XIV.

POČASIE A JEHO OSOBITOSTI

CHARAKTERISTIKA : Decembrové mrazy 2001 pretrvávali aj v januári 2002. Veľmi mierne až teplé počasie bolo vo februári a na začiatku marca. Potom bol marec daždivý, vetristý a studený. Veľká noc mala príjemné jarné počasie. 3. – 8. apríla prekvapili nočné mrazy, studený vietor, ba i sneženie na horách. Máj bol veľmi teplý s občasnými dažďami, dvakrát i krupobitie. Tropické horúčavy nás zastihli v júni a v júli (i nad 33 °C). Plážové kúpalisko zaznamenalo rekordnú návštevnosť vďaka počasiu. Zmena nastala asi v polovici júla – búrky, prietrže, privalové dažde. 13. júla pri prietrži mračien napršalo vyše 90,02 mm vody, čo sa rovná takmer celému meraniu za júl vlani (92,9). V auguste pokračujú búrky, privaly (spôsobujú veľké záplavy v Nemecku, v Čechách, v Rakúsku, o čosi menej aj na Slovensku – 16. VIII. hladina Dunaja kulminuje, škody v SR asi 2 miliardy Sk). Chvála Bohu Žiar zostal bez väčších následkov. Tu bol vyhlásený len 1. stupeň povodňovej aktivity na 24 hodín 12. VIII. o 15,00 hod., keď výška hladiny Hrona dosiahla 326 cm. Do vyhlásenia 2. stupňa chýbalo len 14 cm (= 340 cm). 15. VIII. Hron poklesol na 217 cm. Najviac napršalo 11. VIII. – 33,2 mm zrážok (porovnaj celý august 2001 len 9,7 mm). Mimoriadne daždivá a chmúrna bola celá jeseň 2002. Skorý príchod chladu a prízemné mrazy spôsobili obyvateľom problémy pri zateplení bytov najmä v súvislosti s rekonštrukciou tepelného systému („KOSKY“). Neobvyklá bola situácia 27. októbra v noci a 28. cez deň – silný, nárazový vietor prechádzal až do víchrice. Už v sobotu 26. bola rýchlosť vetra v okolí 10 – 15 m/sek., v nedeľu 27. 15 – 17 m/sek. sprevádzaná silným dažďom. Časti mesta boli dočasne bez elektriny. Lámali sa konáre stromov, čo bolo nebezpečné najmä v parku, kde sú veľmi staré dreviny. Takáto jeseň nedovoľovala poľnohospodárom ukončiť jesenné práce a založiť novú úrodu. S nádejou očakávajú jar. Martin prišiel „na bielom koni“ presne – 11. XI. Celý deň bol dážď so snehom. Následné oteplenie prešlo do silných mrazov. 16. XII. bol celý kraj ráno prebudený v bielom rúchu. Vianoce boli zaviate snehom, dni veľmi mrazivé. Po dlhom čase sme korzovali po vŕzgajúcom snehu. Prekvapivé bolo náhle oteplenie a dážď tesne pred Silvestrom. Spôsobili záplavy na území SR a inde, mesto prežilo bez problémov (aj vďaka dobrej úrovni práce Technických služieb, ktoré sprístupňovali cesty a chodníky v zimnom období).

KLIMATICKÉ ÚDAJE :

Súčasťou Hvezdárne a planetária M. Hella je meteorologická stanica, ktorá denne zaznamenáva údaje o počasí, ktoré vyhodnotilo regionálne stredisko hydrometeorologického ústavu v B. Bystrici nasledovne :

Priemerná teplota vzduchu : ročná 10 °C (najvyššia v júli 21,3 °C, najnižšia v januári - 1,9 °C).

Maximálna teplota vzduchu : 28,5 °C (v júli, dňa 10. VII. až 34 °C).

Minimálna teplota vzduchu : -5,8 °C (v januári, dňa 4. I. až -20,7 °C).

Zrážky za rok : 789,2 mm (najviac v júli 148,3 mm, potom v auguste 121,4 mm, najmenej v januári 21,9 mm).

Maximálne denné úhrny zrážok za rok : 90,2 mm (najviac v júli 90,2 mm, najmenej v apríli 4,6 mm).

Priemerná rýchlosť vetra za rok : 1,2 m/sek.

Trvanie slnečného svitu : 1870,3 hod. v roku (najviac v júni 306,9, najmenej v novembri 29,7 hod.)

Pozn. : Podrobné údaje pozri v Sprievodnej dokumentácii ku kronike.

XV.

MIMORIADNE UDALOSTI

- AKTÍVNA SENIORKA :** Vo februári 2002 71-ročná Valika Kriváková počas zimného turistického prechodu Pohronským Inovom získala medzi 260 účastníkmi zaujímavú cenu pre „Najkrajšie dievča prechodu“. Je stabilnou žiarskou turistkou. Okrem turistiky sa venuje záhrade a hubám.
- POŽIAR NA ZLATOM POTOKU :** 18. marca 2002 v noci zničil požiar obľúbený motorest Zlatý Potok v blízkosti mesta smerom na Kremnicu. Bol z veľkej časti vystavaný z dreva, a tak napriek rýchlemu zásahu požiarnikov oheň spôsobil škody asi za 8 miliónov. Drevené chatky v okolí oheň nezasiahol. Obete na ľudských životoch neboli. Pomoc privolať náhodný vodič, ktorý videl šľahať plamene z hlavnej cesty. Ako príčina požiaru sa predpokladá vypaľovanie trávnatých priestorov, čo je zakázané.
- RAST NÁSILIA :** 11. apríla 2002 vyvrcholili manželské spory zavraždením 41-ročnej Márie Mališovej v byte jej manželom Jaroslavom. Bol odsúdený na 14 rokov väzenia. V ten istý deň 32-ročný Stanislav B. bil svoju manželku železom, kým nesľúbila, že odvolá žalobu za ublíženie na zdraví. Žena mala otras mozgu a pomliaždeniny hlavy. Muž je zadržaný. Množia sa aj lúpežné prepady. Pamätný je 13. júl 2002, kedy priamo v meste za bieleho dňa boli okradnuté a poranené 4 ženy - vo výťahu, 2x na ulici, na autobusovom nástupišti. 3 prípady z toho polícia odhalila ako prečiny dvoch len 16-ročných lúpežníkov.
- RYBÁRSKE PRETEKY :** Ako každoročne boli 11. mája rybárske preteky organizované miestnou organizáciou Slovenského rybárskeho zväzu. Spolu bolo 118 súťažiacich, ktorí vylovili 400 kaprov a iných rýb. Víťazom sa stal Ivan Koreň, ktorý za 5 hodín chytil 23 kaprov v celkovej dĺžke 1 025 cm. Vyhral horský bicykel.
- ŠPECIALITY ZLODEJOV :** V marci a apríli sa zlodej špecializoval na krádeže kabeliek žien priamo z pleca a z ruky žien. Stalo sa tak na ulici, pri dverách bytu, v činžiačkovom výťahu, ba i na recepcii hotela. V predchádzajúcich rokoch boli špecialitou zlodejov horské bicykle. V tomto roku boli viac v kurze mobilné telefóny. Majitelia sú na ne dosť nedbanliví. Množia sa i krádeže kovových súčastí stavieb, potrubí, ohrád – najmä hliníka, ktoré zlodeji speňažujú v zberných surovinách. Takto bol zdevastovaný hliníkový kríž na Šibeničnom vrchu v r. 2001. Samotná Božia muka však mala základ z plastu, a tak vandali v zlosti rozbili sochu na kúsky.
- REKONŠTRUKCIA KRÍŽA :** Mestský úrad dal na príkaz primátora M. Hrmu Technickým službám úlohu opraviť pamätný kríž na Šibeničnom vrchu. Salo sa tak v októbri 2002. Súčasne bol vyčistený židovský cintorín na Šibeničnom vrchu.
- SPREJERI :** V posledných rokoch sa objavuje činnosť tzv. sprejerov. Sami sa označujú za „umelcov“. Ich činnosť spočíva v tom, že fasády domov, voľné plochy stien,

múrov, železničných vozňov, autobusov a pod. znehodnocujú svojimi „maľbami“ a nápismi sprayovými farbami. Aj naše mesto nesie ich stopy.

- OBEŤ LETA :** Erik Fodor, 15-ročný žiak VIII. triedy ZŠ na Ul. M. R. Štefánika sa utopil v rieke Hron. Na nešťastnom mieste bol vybággrovaný štrk, voda bola nebezpečná a hlboká. Nešťastníka sa podarilo nájsť až na druhý deň a ďaleko od miesta skoku.
- BOCIANY V MESTE :** Ako hovoria dlhoroční pozorovatelia (najmä p. profesorka Želmíra Slováková, keďže ide o pohľad z jej domu) na stožiari v časti Sv. Kríž nad Hronom na Ul. SNP už minimálne 40 rokov sídli párik bocianov. T.r. priletel 17. marca len bocian, pripravil hniezdo a samička priletela 8. apríla. Bocian ju vyčerpanú 2 dni krmil. Vychovali na stožiari ako už tradične 4 mláďatá. V jeseni zvykne priletieť asi 20 bocianov, priberú žiarskych a spolu odlietajú do letných krajín.
- PSOMÁNIA :** V r. 2002 je v meste chovaných okolo 1000 psov (711 je evidovaných). Chov psov v bytovkách na sídlisku robí čoraz väčšie problémy kvôli čistote mesta a bezpečnosti detí na ulici a na ihriskách. Ak berieme do úvahy len registrovaných – je to denne 1422 výkalov na tráve mesta.
- EXPLÓZIE ZO ZSNP :** Od jari do neskorej jesene sa z južnej strany mesta ozývali explózie a seizmické otrasy pociťovali aj obyvatelia v bytoch. Výbuchom sa vyrábali bimetalové doštičky pre Slovalco, a. s. v rámci jeho rozširovania a identifikácie. Ide o zváranie dvoch kovov (hliník a oceľ) explóziou. Posledná sa ozvala 25. novembra. Spolu 4600 výbuchov na spojenie 2300 dosiek.
- NÁVRAT VČIEL :** Po 50 rokoch sa do chotára bývalej obce H. Opatovce vrátili včely ako dôkaz ozdravenia prostredia. Pozri časť Životné prostredie.
- NAJSILNEJŠÍ MUŽ MESTA :** Absolútnym víťazom v súťaži o najsilnejšieho muža mesta (organizátor Fitness centrum Grznár) sa stal Ján Bošanský.
- VÝČINY POČASIA :** V októbri boli silné nárazové vetry a privalové dažde. Pozri časť Počasie a jeho osobitosti.

Používané značky a skratky:

Pozri Kronika 2001

V r. 2002 navyše :

ANO – Aliancia nového občana
AÚ – archeologický ústav
CVČ – centrum voľného času
ČK – Červený kríž
DS – divadelný súbor
EÚ – Európska únia
FNM – Fond národného majetku
HzK – Holúbky z Kríža
HZD – Hnutie za demokraciu
IZO – index znečistenia ovzdušia
JDS – Jednota dôchodcov Slovenska
J.E. – Jeho Eminencia
EUT – Ľudová umelecká tvorba
MK – miestne komunikácie
MDD – Medzinárodný deň detí
NATO – Severoatlantický vojenský pakt
NR – Národná rada
OÚP – okresný úrad práce
SAV – Slovenská akadémia vied
SDA – Slovenská demokratická aliancia
SOS – Svätokrížsky občiansky spolok
SRN – Spolková republika Nemecko
SSŠ – Stredisko služieb škole
SZZ – Slovenský zväz záhradkárov
ŠZÚ – Štátny zdravotný ústav
TKO – tuhý komunálny odpad
VŠT – vysoká škola technická
VÚM – výroba uhlíkatých materiálov
ZO – základná organizácia
ŽHS – Žiarska hutnícka spoločnosť

k.ú. – katastrálne územie
ktg. – kategória
o.i. – okrem iného
pr.n.l. – pred naším letopočtom

Sprievodná dokumentácia kroniky za rok 2002 :

A – PÍSOMNÁ

1. Demografická situácia v meste v r. 1999
2. Správa o poslanceckom prieskume v NsP
3. Oznam o úmrtí Ing. Š. Tesáka
4. Články ku kauze "Biely dom"
5. Článok o činnosti JDS
6. Program odpadového hospodárstva mesta do r. 2005
7. Komunálne VOĽBY
8. Propagačný materiál, pozvánky
9. Životné prostredie r. 2002 – ŠZÚ
10. Činnosť MsKS - vyhodnotenie
11. Vyhodnotenie ZPOZ-u
12. Činnosť POS pre mesto v r. 2002 + Vyhodnotenie r. 2002
13. Regionálny KURIÉR
14. Športové výsledky
15. NAŠE HLASY – informátor OZ SOS
16. Program MsKS - mesačne
17. Informácie o nezamestnanosti v meste
18. Články

B – VIDEOZÁZNAMY ATV (mestská televízia)

C – PAMÄTNÁ KNIHA MESTA PAMÄTNÁ KNIHA PRIMÁTORA MESTA

D – FOTODOKUMENTÁCIA